

INSTITUT SPORAZUMA O PRIZNANJU KRIVICE U CRNOGORSKOM ZAKONODAVSTVU I PRAKSI

Prečica do pravde-rezultati i efekti primjene
sporazum o priznanju krivice
- **komparativna analiza - 2016 – 2020**

Januar 2020.

INSTITUT SPORAZUMA O PRIZNANJU KRIVICE U CRNOGORSKOM ZAKONODAVSTVU I PRAKSI

Prečica do pravde-rezultati i efekti primjene
sporazum o priznanju krivice

- komparativna analiza - 2016 – 2020

Januar 2020.

Izdavač:

Centar za monitoring i istraživanje CeMI
Bul. Josipa Broza 23A
e-mail: info@cemi.org.me
www.cemi.org.me

Januar, 2020. godine

Urednica:

Ana Nenezić

Projektni tim:

Dubravka Tomić
Ivan Vukčević
Vladimir Simonović

Istraživački tim:

CeMI/ Pravno odjeljenje

Ovaj izvještaj je objavljen u okviru projekta „Reforma pravosuđa: Unaprijeđenje kapaciteta organizacija civilnog društva u doprinosu očuvanju integriteta pravosuđa” koji sprovodi Centar za monitoring i istraživanje (CeMI), u saradnji sa Centrom za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) i Mrežom za afirmaciju evropskih integracionih procesa (MAEIP), a finansiran je od strane Evropske unije i kofinansiran od strane Ministarstva javne uprave Crne Gore.

Sadržaj izvještaja je isključiva odgovornost CeMI-ja i ni na koji način ne može biti interpretiran kao zvanični stav Evropske unije, kao ni Ministarstva javne uprave.

SADRŽAJ

I Uvod	6
Metodologija	7
II Pravno - institucionalni okvir primjene sporazuma o priznanju krivice	8
-Postupak i uslovi zaključenja sporazuma o priznanju krivice	9
-Oduzimanje imovinske koristi	11
-Krivično – pravne sankcije	12
-Pravna zaštita okrivljenog; prava oštećenog	14
III Sporazum o priznanju krivice u uporedno - pravnim krivičnim sistemima	15
-Sjedinjene Američke Države (SAD)	16
-Republika Hrvatska	16
-Savezna Republika Njemačka	17
-Republika Italija	17
-Sporazum o priznanju krivice u praksi Evropskog suda za ljudska prava	18
IV Primjena instituta sporazuma o priznanju krivice u crnogorskoj praksi	20
-Opšti statistički okvir	20
-Sporazum o priznanju krivice: komparativni pregled	21
-Objavljivanje sporazuma o priznanju krivice	22
-Primjena instituta sporazuma o priznanju krivice u 2018. godini	24
-Sporazum o priznanju krivice u praksi Specijalnog državnog tužilaštva	25
V Nalazi monitoringa suđenja	29
VI Prednosti i nedostaci primjene sporazuma o priznanju krivice - koliko je institut sporazumnog priznanja krivice u Crnoj Gori pravičan i efikasan put okončanja krivičnih procesa?	36
VII PREPORUKE	41

I UVOD

Centar za monitoring i istraživanje (CeMi) u saradnji sa Centrom za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) i Mrežom za afirmaciju evropskih integracionih procesa (MAEIP) realizuje projekat pod nazivom "Reforma pravosuđa: Unaprjeđenje kapaciteta organizacija civilnog društva da doprinesu integritetu pravosuđa" uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Ministarstva javne uprave.

Projekat ima za cilj da doprinese postizanju višeg stepena vladavine prava u Crnoj Gori, kroz povećanje nivoa odgovornosti, efikasnosti i integriteta pravosuđa i jačanje saradnje između civilnog društva i pravosudnih institucija, u skladu sa mjerilima za pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji u okviru Poglavlja 23 i 24.

Najvažniju aktivnost u projektu čini praćenje krivičnih postupaka, na temelju slučajnog odabira krivičnih predmeta, ali i tzv. ciljanih predmeta koji izazivaju veliko interesovanje javnosti. Ova aktivnost obuhvata praćenje poštovanja procesnih garancija u skladu sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, praksom Evropskog suda za ljudska prava i pozitivnim nacionalnim zakonodavstvom. Rezultati praćenja suđenja se predstavljaju javnosti kroz godišnje izvještaje i posebne (tematske) izvještaje koji se odnose na standarde pravičnog suđenja i primjenu novih krivično –pravnih instituta. Realizacija ovih aktivnosti ne bi bila moguća bez spremnosti za saradnju koju su pravosudne institucije iskazale u dosadašnjem toku projekta, ali i kroz prethodne projekte koje je CeMI realizovao u ovoj oblasti.

Ovaj tematski izvještaj ima za cilj da ukažu na to koliko je ovaj institut zaživio u praksi; koji politički i pravno - tehnički faktori uslovljavaju njegovu primjenu; te kakav je njegov uticaj na jačanje sistema krivične pravde u Crnoj Gori i vladavine prava uopšte.

Imajući u vidu da je u julu 2016. godine CeMI objavio izvještaj koji se odnosio na primjenu instituta sporazuma o priznanju krivice i odloženo krivično gonjenje,¹ dokument koji je pred Vama predstavlja neku vrstu komparativnog pregleda koji se odnosi na period od 2010. godine do 2019. Izvještaj se bavi samo sporazumnim priznanjem krivice, dok je institut odloženog krivičnog gonjenja predmet posebnog tematskog izvještaja koji je u pripremi.

¹ Prethodni izvještaj je pripremljen u okviru projekta „Jačanje istražnih kapaciteta u Crnoj Gori – upotreba pregovaračkih mehanizama za efikasnu istragu” uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije, <http://cemi.org.me/product-category/studije-i-brifovi/>

Metodologija

Pravni tim Centra za monitoring i istraživanje (CeMI) je u periodu od februara 2016. do decembra 2019. godine pratio suđenja pred crnogorskim sudovima, u okviru 642 krivična predmeta. Monitoringom su bili obuhvaćeni osnovni sudovi u Baru, Beranama, Bijelom Polju, Cetinju, Žabljaku, Kolašinu, Nikšiću, Pljevljima, Plavu, Podgorici, Rožajama, Herceg Novom, Kotoru i Ulcinju, kao i viši sudovi u Bijelom Polju i Podgorici. U toku monitoringa je izvršen uvid u sporazume o priznanju krivice koji su zaključeni u okviru posmatranih sudskih predmeta. Ukupan broj sporazuma o priznanju krivice u spisima praćenih predmeta iznosi 134 - 133 zaključena sporazuma i 1 koji je odbijen. Kako se u periodu nakon objavljivanja prvog izvještaja CeMI-ja o primjeni instituta sporazuma o priznanju krivice i odloženog krivičnog gonjenja, promijenila praksa Državnog tužilaštva u pogledu objavljivanja sporazuma, to je neposredni uvid u određene sporazume ostvaren i putem web stranice Vrhovnog državnog tužilaštva.²

Osim monitoringa suđenja, izvještaj se zasniva i na rezultatima tzv. desktop istraživanja (eng. *desk research*) koje podrazumijeva pretragu i strukturiranje informacija dobijenih na osnovu egzaktnih izvora. Za potrebe ovog Izvještaja je korišćena dokumentaciona analiza izvještaja pravosudnih institucija, ali i sekundarnih izvora, kao što su preporuke međunarodnih i nevladinih organizacija, empirijska istraživanja i naučni radovi.

Izvještaj sadrži sedam (VII) poglavlja. U prvom dijelu (I) su date uvodne napomene o projektu i predstavljen metodološki okvir istraživanja. Poglavlje II pruža osvrt na kontekstualni, pravni i institucionalni okvir za primjenu instituta sporazumnog priznanja krivice u Crnoj Gori. Kroz uporedno-pravni pregled i osvrt na praksu Evropskog suda za ljudska prava, poglavlje III sublimira ključne međunarodne preporuke i iskustva u ovoj oblasti. Poglavlje IV se odnosi na dosadašnju primjenu sporazuma o priznanju krivice i zasnovano je na analizi sadržaja izvještaja pravosudnih institucija, ali i na informacijama dobijenim putem monitoringa suđenja i neposrednog uvida u sporazume o priznanju krivice. Takođe, ovo poglavlje sadrži opšti statistički okvir u odnosu na koji treba posmatrati primjenu sporazuma o priznanju krivice. Poglavlje V sadrži nalaze monitoringa suđenja sprovedenog u periodu 2016 – 2019. Poglavlje VI predstavlja sublimaciju dosadašnjih iskustava i naučenih lekcija vezanih za primjenu sporazuma o priznanju krivice. Poglavlje VII sadrži ključne preporuke koje proizlaze iz sprovedenog istraživanja.

Imajući u vidu metodologiju monitoringa suđenja i raspoložive resurse, nije bilo moguće sprovesti detaljnu analizu sadržaja svih zaključenih sporazuma o priznanju krivice, već samo njihovih najvažnijih elemenata (vrstu krivičnih djela za koje je sporazum zaključen, stranku koja je inicirala zaključenje sporazuma, kaznenu politiku, proces pregovaranja između tužioca i okrivljenog, odnosno branioca, itd.

² http://sudovi.me/me_ME/web/pravosudje/vrtdt, <http://sudovi.me/me/web/pravosudje/spdt/lc?id=Wq>

II PRAVNO - INSTITUCIONALNI OKVIR PRIMJENE SPORAZUMA O PRIZNANJU KRIVICE

Iako se u pravnoj teoriji o ovoj vrsti sporazuma govorilo još krajem prošlog vijeka,³ riječ je o formi skraćenog krivičnog postupka (Bejatović S, 2013)⁴ koja potiče iz anglosaksonskog sistema i koja predstavlja paradigmu u novijoj sudskoj praksi država sa kontinentalnim pravnim uređenjem. U pitanju je *sui generis* sporazum zasnovan na načelu oportuniteta krivičnog gonjenja, u kojem se pregovara o pravnoj kvalifikacija djela, vrsti i mjerama sankcije; troškovima krivičnog postupka i imovinskopravnom zahtjevu, kao i o odricanju stranaka i branioca od prava na žalbu protiv odluke suda donijete na osnovu sporazuma o priznanju krivice (kad sud u potpunosti prihvati sporazum). Uprkos određenim kritikama, ovaj institut je danas prihvaćen od strane mnogih evropskih pravnih sistema.⁵

Institut sporazuma o priznanju krivice je uveden u pravni sistem Crne Gore **Zakonikom o krivičnom postupku** (ZKP)⁶ iz 2009. godine, koji je donio i druge novine, prije svega prelazak na novi model istražnog postupka (prelazak sa dotadašnjeg inkvizitorskog načela na raspravni metod), ali i izmijenjenu ulogu suda, tužioca i branioca. Umjesto sudske istrage koju je vodio istražni sudija i koja je bila organski dio sudskog krivičnog postupka, uvedena je tužilačka istraga.

Sporazum o priznanju krivice predstavlja finalni akt u procesu pregovaranja o priznanju krivice, sačinjava se u pismenom obliku i mora sadržati sve zakonom propisane elemente da bi se o njemu moglo odlučivati. Članom 301 Zakonika o krivičnom postupku je propisano da sporazumom o priznanju krivice okrivljeni u potpunosti priznaje krivično djelo za koje se tereti, odnosno priznaje jedno ili više krivičnih djela učinjenih u sticaju koja su predmet optužbe, te se odriče prava na žalbu protiv odluke suda donesene na osnovu sporazuma o priznanju krivice kad je sud u potpunosti prihvatio sporazum.

Kao ratio legis uvođenja ovog instituta u crnogorsko zakonodavstvo navodila se potreba da se stvori normativni osnov za racionalizaciju krivičnog postupka, te brže

3 Mr. sci. Vedran Alidžanović, mr. sci. Elis Musić: *Sporazum o priznanju krivice - procesni i aktivni izazovi vezani za studiju slučaja*, Pregledni naučni rad, str. 3, <http://krimteme.fkn.unsa.ba/index.php/kt/article/viewFile/148/pdf>

4 "Skraćeni krivični postupci su vrsta krivičnog postupka u kojima se izostavlja jedna ili više faza redovnog krivičnog postupka, radi pojednostavljenja krivične procedure i efikasnosti samog postupka. Skraćeni krivični postupci imaju specifične karakteristike, kao što su višestruka zastupljenost, deformalizacija, supsidijarna primjena opštih odredbi, kao i element konsensualnosti", Stanko Bejatović: *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima*, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2013

5 Prof.dr Momčilo Grubač, prof. dr Tihomir Vasiljević, *Komentar Zakonika o krivičnom postupku – XIII izdanje prema Zakoniku iz 2011. godine*, PROJURIS, Beograd, 2014.

6 "Službeni list Crne Gore", br. 057/09 od 18.08.2009.

i jednostavnije okončanje krivičnih postupaka. Odredbe kojima se uređuje sporazum o priznanju krivice počele su da se primjenjuju šest mjeseci nakon stupanja na snagu novog ZKP-a, odnosno 27. februara 2010. godine. U prvim godinama primjene Zakona, tačnije zaključno sa 2012. godinom, na osnovu sporazuma o priznanju krivice bilo je riješeno svega 36 predmeta.

Do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku⁷ u avgustu 2015. godine, sporazum o priznanju krivice je mogao biti zaključen za sva krivična djela za koja je maksimalna zapriječena kazna bila do 10 godina zatvora.⁸ Izmijenjenim zakonskim rješenjima je proširen krug krivičnih djela za koje se može predložiti tj. zaključiti sporazum o priznanju krivice, tako da se sada može primijeniti na **krivična djela koja se gone po službenoj dužnosti** (osim za djela terorizma i ratnih zločina). Takođe, mogućnost iniciranja sporazuma je pružena i osumnjičenom licu, čime je značajno proširen prostor za njegovu primjenu. Ipak, treba naglasiti da ovim izmjenama nije prethodila **nikakva (zvanična) analiza dotadašnje primjene navedenog instituta**.⁹

» Postupak i uslovi zaključenja sporazuma o priznanju krivice

Zakon o krivičnom postupku¹⁰ propisuje u članu 300, st. 1 da “za krivična djela za **koja se goni po službenoj dužnosti, osim krivičnih djela terorizma i ratnih zločina, osumnjičenom, okrivljenom i braniocu** može se dati **predlog za zaključenje sporazuma** o priznanju krivice, odnosno osumnjičeni, okrivljeni i branilac mogu državnom tužiocu predložiti zaključenje takvog sporazuma.”

Mogućnost inicijative za zaključenje sporazuma o priznanju krivice imaju obje strane u postupku –okrivljeni, odnosno njegov branilac i državni tužilac koji postupa u predmetu, sa ciljem obezbjeđivanja ravnopravnosti stranaka u pogledu predlaganja zaključenja sporazuma o priznanju krivice. Sporazum o priznanju krivičnog djela mogu zaključiti državni tužilac i okrivljeni, ali ne i privatni tužilac i oštećeni kao tužilac, odnosno lice koje je preuzelo krivično gonjenje od državnog tužioca.

U praksi se najčešće dešava da okrivljeni, odnosno njegov branilac, **odlučuju da iniciraju zaključenje sporazuma o priznanju krivice**. Korist od sklapanja sporazuma o priznanju krivičnog dela, kada je riječ o državnom tužiocu, ogleda se u značaju koji priznanje okrivljenog ima za potkrepljivanje navoda optužbe, dok se benefiti okrivljenog ogledaju u mogućnosti izricanja blažih sankcija.¹¹ Ne postoji obaveznost forme prilikom podnošenja predloga o zaključenju sporazuma.

Ukoliko sud ne usvoji sporazum, priznanje okrivljenog se ne može koristiti kao dokaz u krivičnom postupku, već se uništava, a krivični postupak se nastavlja kao da sporazuma nije ni bilo.

⁷ “Službeni list Crne Gore”, br. 035/15 od 07.07.2015.

⁸ U junu 2015. godine, usvojene su izmjene i dopune ZKP-a kojim su uvedene dodatne zakonodavne izmjene koje uključuju: definisanje početka krivičnog postupka i ograničenje određenih prava usljed vođenja krivičnog postupka; unaprijeđenje odredbi o obaveznoj odbrani; unaprijeđenje odredaba o mjerama tajnog nadzora, koje uključuju proširenje kataloga krivičnih djela za koja se mogu odrediti, krug lica na koje se mjere tajnog nadzora mogu primijeniti, organe koji ih mogu odrediti i vrijeme njihovog trajanja; unaprijeđenje odredbi koje se odnose na pritvor; uvođenje odredbe o dostavljanju podataka o bankarskim računima i transakcijama; propisivanje mogućnosti da Uprava carina saslušava osumnjičenog u fazi izviđaja; propisivanje prava na pritužbu na rješenje o odbacivanju krivične prijave; unaprijeđenje odredbi o kontroli optužnice; te unaprijeđenje odredbi kojima se uređuje postupak po žalbi i postupak po predlogu za podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti.

⁹ Pogledati: <http://www.hracion.org/wp-content/uploads/Tea-uvodni-govor.pdf>

¹⁰ “Službeni list Crne Gore”, br. 057/09, 049/10, 047/14, 002/15, 035/15, 058/15, 028/18.

¹¹ Ilić P. G. i dr., *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Beograd, 2012, str. 666.

Sporazum o priznanju krivice se može podnijeti sudu najkasnije na prvom ročištu za održavanje glavnog pretresa pred prvostepenim sudom. Sam proces pregovaranja ima dvije osnovne faze. Prva je pregovaranje o krivici koje podrazumijeva prezentaciju i analizu činjenica od strane tužioca, odnosno okrivljenog i njegovog branioca. Druga je pregovaranje o sankciji na osnovu prethodne saglasnosti o postojanju činjenica na temelju kojih svaka strana tumači krivicu okrivljenog. Ovaj proces se dokumentuje kroz **Zapisnik o pregovaranju; Zapisnik o saslušanju okrivljenog u okviru pregovaranja o zaključenju sporazuma o priznanju krivice i Sporazum o priznanju krivice.**

Iz Zapisnika o pregovaranju moraju biti **vidljivi inicijatori zaključenja sporazuma o priznanju krivice**; kao i sam **predlog za zaključenje sporazuma, uslovi pod kojima će isti biti zaključen i pravna pouka**. Zapisnik o saslušanju okrivljenog u okviru pregovaranja o zaključenju sporazuma treba da sadrži upozorenje okrivljenom da, bez obzira na postignuti usmeni dogovor, do momenta konačnog potvrđivanja sporazuma od strane suda, može odustati od istog; kao i izjavu okrivljenog da razumije koje krivično djelo mu se stavlja na teret i kojom kaznom je to djelo zapriječeno, te koje su okolnostima pod kojima je djelo izvršeno.¹²

Kad se uputi predlog, stranke i branilac mogu pregovarati o uslovima priznanja krivice za krivično djelo, odnosno krivična djela koja se osumnjičenom, odnosno okrivljenom stavljaju na teret. Sporazum o priznanju krivice mora biti zaključen u pisanom obliku i potpisan od stranaka i branioca, a može se podnijeti najkasnije **na prvom ročištu za održavanje glavnog pretresa pred prvostepenim sudom**. Ako je sporazum o priznanju krivice zaključen prije podizanja optužnice, odnosno podnošenja optužnog predloga ili privatne tužbe, državni tužilac će sudu dostaviti i optužnicu, odnosno optužni predlog koji čini sastavni dio ovog sporazuma (član 300, st. 5).

Ako optužnica još nije podignuta, odnosno nije podnjet optužni predlog ili privatna tužba, sporazum o priznanju krivice se podnosi predsjedniku vijeća iz člana 24, stav 7 Zakonika o krivičnom postupku koje odlučuje o žalbama protiv rješenja sudije za istragu i drugih rješenja kad je to određeno ovim zakonikom, donosi odluke u prvom stepenu van glavnog pretresa, sprovodi postupak i donosi presudu po zahtjevu kojim se traži izvršenje krivične presude stranog suda i stavlja predloge u slučajevima propisanim ZKP-om ili drugim zakonom. Nakon **podizanja optužnice, odnosno podnošenja optužnog predloga** ili privatne tužbe, sporazum o priznanju krivice se podnosi predsjedniku vijeća (član 302, stav 3).

O sporazumu o priznanju krivice odlučuje sud, bez odlaganja, na ročištu kojem prisustvuju državni tužilac, okrivljeni i branilac, a o ročištu se obavještavaju oštećeni i njegov punomoćnik. Uloga suda je veoma značajna, s obzirom na to Sud posebno cijeni da li je tužilac pri dogovaranju kazne postupao po pravilima materijalnog krivičnog prava. Sud može da odbaci sporazum rješenjem; da ga odbije ili da ga usvoji. Predsjednik vijeća će sporazum o priznanju krivice odbaciti ako je podnesen po isteku roka propisanim zakonom, te ako na ročište nije došao uredno pozvani okrivljeni. **Protiv rješenja o odbacivanju sporazuma o priznanju krivice žalba nije dozvoljena** (član 302).

Shodno članu 302, st. 8 ZKP-a, sud će rješenjem usvojiti sporazum o priznanju krivice i donijeti odluku koja odgovara sadržini sporazuma, ako utvrdi:

1. da je okrivljeni svjesno i dobrovoljno priznao krivično djelo, odnosno krivična djela koja su predmet optužbe, da je priznanje u skladu sa dokazima sadržanim u spisima predmeta i da je isključena mogućnost priznanja okrivljenog u zabludi;
2. da je sporazum zaključen u skladu sa članom 301 Zakonika kojim se određuje predmet sporazuma;
3. da okrivljeni potpuno razumije posljedice zaključenog sporazuma, a naročito da se odriče prava na suđenje i prava na žalbu protiv odluke suda donesene na osnovu sporazuma;

¹² Izvještaj: *Primjena instituta sporazuma o priznanju krivice i odloženog krivičnog gonjenja u praksi pravosudnih institucija u Crnoj Gori*, Centar za monitoring i istraživanja, CeMI, Podgorica, jul 2016. godine, str. 37.

4. da sporazumom nijesu povrijeđena prava oštećenog
5. **da je sporazum u skladu sa interesima pravičnosti, a sankcija odgovara svrsi izricanja krivičnih sankcija.**

Kad nije ispunjen jedan ili više navedenih uslova, sud će donijeti rješenje kojim se sporazum o priznanju krivice odbija, a priznanje okrivljenog dato u sporazumu ne može se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku. Rješenje kojim se sporazum o priznanju krivice usvaja, odbacuje ili odbija sud unosi u zapisnik. Protiv rješenja kojim se sporazum o priznanju krivice usvaja žalbu može izjaviti oštećeni, a protiv rješenja kojim se sporazum odbija državni tužilac i okrivljeni. Kad rješenje o usvajanju sporazuma o priznanju krivice postane pravosnažno, sud, bez odlaganja, a najkasnije u roku od tri dana, donosi presudu kojom se optuženi oglašava krivim u skladu sa sporazumom (član 303, st. 1). Protiv ove presude je **dozvoljena** žalba **samo ako presuda nije u skladu sa zaključenim sporazumom** (član 303, st. 2).

» Oduzimanje imovinske koristi

Krivični zakonik Crne Gore, u članu 112, propisuje da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu protivpravnim djelom koje je u zakonu određeno kao krivično djelo, odnosno da će se ta korist oduzeti pod uslovima predviđenim Zakonikom i sudskom odlukom. Stoga, sporazum o priznanju krivice sadrži i obavezu okrivljenog da u određenom roku vrati predmete koji se moraju oduzeti shodno Krivičnom zakoniku, kao i **imovinsku korist**¹³ stečenu izvršenjem krivičnog djela, (član 301, st. 2 ZKP-a).

Treba naglasiti da se **postupak za trajno oduzimanje imovine** koji potiče od kriminalne djelatnosti, **u skladu sa Zakonom o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću**,¹⁴ pokreće **tek nakon pravosnažnosti presude u krivičnom postupku**. To praktično znači da bi okrivljeni i državni tužilac u sporazumu o priznanju krivice mogli da dogovore režim privremenog oduzimanja imovine proistekle iz krivičnog djela, a da bi se trajno oduzimanje imovine vršilo nakon pravosnažnosti presude donijete na osnovu sporazuma o priznanju krivice.

Okrivljeni se sporazumom o priznanju krivice može obavezati na ispunjenje obaveza vezanih za uslovljeni oportunitet krivičnog gonjenja (odlaganje krivičnog gonjenja iz člana 272, stav 1 ZKP-a)¹⁵ pod uslovom da je, s obzirom na prirodu obaveza, moguće da ih okrivljeni do podnošenja sporazuma o priznanju krivice sudu ispuni, odnosno da započne sa njihovim ispunjavanjem do podnošenja sporazuma sudu.

¹³ Shodno članu 3 Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, termin **“imovinska korist” se odnosi na svako povećanje ili sprječavanje umanjenja imovine proistekle iz kriminalne djelatnosti, kao i prihod ili druga korist ostvarena neposredno ili posredno iz kriminalne djelatnosti, kao i imovinsko dobro u koje je ona pretvorena ili sa kojim je sjedinjena, nezavisno od toga da li se odnose na dobra materijalne ili nematerijalne prirode, pokretne ili nepokretne stvari, hartije od vrijednosti ili druge isprave kojima se dokazuju imovinska prava.**

¹⁴ “Službeni list Crne Gore”, br. 58/15 i 47/19 od 12.08.2019.

¹⁵ Državni tužilac može odložiti krivično gonjenje za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina kada ocijeni da je to cjelishodno, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život učinioca i njegova lična svojstva, pod uslovom da osumnjičeni prihvati ispunjenje jedne ili više od sljedećih obaveza: 1) da otkloni štetnu posljedicu nastalu izvršenjem krivičnog djela ili da naknadi pričinjenu štetu; 2) da ispuni dospelje obaveze izdržavanja, odnosno druge obaveze utvrđene pravosnažnom sudskom odlukom; 3) da plati određeni novčani iznos u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove; 4) da obavi određeni društveno korisni ili humanitarni rad. Osumnjičeni je dužan da obavezu izvrši u roku ne dužem od 6 mjeseci.

Zaključenje sporazuma o priznanju krivice i donošenje presuda kojima se ti sporazumi usvajaju **ne ograničavaju mogućnost vođenja finansijskih istraga**. Postupak pokretanja i vođenja finansijskih istraga, te primjena mjera za zamrzavanje i konfiskaciju imovinske koristi regulisani su Zakonom o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću. Kako se krivično-pravni postupak može posmatrati paralelno ili odvojeno od postupka vezanog sa imovinom, finansijska istraga se može pokrenuti prije, poslije i nakon krivičnog postupka, tj. nakon sudske odluke, odnosno nakon zaključenja sporazuma o priznanju krivice. Ovaj institut se može primijeniti na osuđenog, njegovog pravnog prethodnika, pravnog sljedbenika i članove porodice, kao i na treća lica, ako postoji sumnja da je imovinska korist stečena kriminalnom djelatnošću, a lice ne učini vjerovatnim zakonito porijeklo imovine.

Imovinska korist stečena kriminalnom djelatnošću se može oduzeti od učinioca ako je stečena u periodu prije i/ili poslije izvršenja krivičnog djela do pravnosnažnosti presude, kad sud utvrdi da postoji povezanost između vremena u kojem je stečena imovinska korist i drugih okolnosti konkretnog slučaja koje opravdavaju oduzimanje imovinske koristi. Tokom finansijske istrage državni tužilac može predložiti određivanje **privremene mjere obezbjeđenja** (zamrzavanje imovine) ako postoji osnovana sumnja da je imovinska korist stečena kriminalnom djelatnošću, te opasnost da će oduzimanje te koristi biti onemogućeno ili otežano. Privremeno oduzeta imovina se čuva do pravnosnažnosti presude u krivičnom postupku.

Zakonom o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, iz 2015. godine je bilo propisano da nadležni državni tužilac može da pokrene finansijsku istragu ukoliko su bila kumulativno ispunjena tri uslova: 1) osnov sumnje da je imovina imaoca u očiglednoj nesrazmjeri sa njegovim/njenim zakonitim prihodima; 2) osnovana sumnja da je imovinska korist stečena kriminalnom djelatnošću i 3) osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje je članom 2 navedenog Zakona propisana mogućnost proširenog oduzimanja imovinske koristi. Usvajanjem **Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću** od 12. avgusta 2019. godine, brisane su odredbe člana 11 koje se odnose na prvi uslov, jer je ocijenjeno da je ispunjenje sva tri uslova za pokretanje finansijske istrage isuviše striktno postavljeno, te da treba omogućiti lakše i brže pokretanje ovih istraga, a kod činjenice da će se nesrazmjera utvrđivati u toku same finansijske istrage.

Iako ova zakonodavna intervencija tek treba da pokaže rezultate u praksi, napominjemo da relevantni međunarodni standardi i uporedna **praksa postojanje nesrazmjere između imovine i zakonitih prihoda smatraju dovoljnim uslovom za pokretanje finansijske istrage**. Tako **UN Konvencija o borbi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala**, poznatija po mestu parafiranja kao Palermo Konvencija (UNTOC), uvodi, na nivou Ujedinjenih Nacija, **mehanizam konfiskacije zbog nesrazmjere**, kao posebno važan kod procesuiranja krivičnih djela sa elementima korupcije, posebno kod pravno neosnovanog bogaćenja.

» Krivično – pravne sankcije

Propisivanje i primjena krivičnih sankcija predstavljaju jedan od ključnih elemenata krivično - pravnog sistema jedne države, budući da se kroz odgovarajuću kaznenu politiku ostvaruje njegova osnovna zaštitna funkcija. Član 32 propisuje **svrhu kažnjavanja, vrste kazni i uslove za njihovo izricanje**. Shodno članu 32 (u vezi sa članom 4), svrha kažnjavanja je: 1) sprječavanje učinioca da čini krivična djela i uticanje na njega da ubuduće ne čini krivična djela; 2) uticanje na druge da ne čine krivična djela; 3) izražavanje društvene osude za krivično djelo i obaveze poštovanja zakona; 4) jačanje morala i uticaj na razvijanje društvene odgovornosti.

Učiniocu krivičnog djela se mogu izreći sljedeće kazne: a) kazna dugotrajnog zatvora; b) kazna zatvora; c) novčana kazna; i d) rad u javnom interesu (član 33 KZ CG). Vrste i raspon krivičnih sankcija imaju veliki značaj i kod sporazuma o priznanju krivice, imajući u vidu naprijed navedene odredbe ZKP-a po **kojima sporazum mora biti u skladu sa interesima pravičnosti, dok sankcija mora odgovarati svrsi zbog koje je izrečena.**

Krivični zakonik Crne Gore¹⁶ predviđa veliki broj kaznenih raspona; od tri mjeseca do dvije godine; do pet godina; od jedne do tri godine; od jedne do petnaest godina; od dvije do osam godina; od pet do osamnaest godina; najmanje osam godina ili kazna dugotrajnog zatvora.¹⁷

U članu 42, Krivični zakonik (KZ) propisuje opšta pravila koja sud mora uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne, imajući u vidu svrhu kažnjavanja, kao i eventualne olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, ukoliko iste postoje. KZ ne daje taksativnu listu olakšavajućih i otežavajućih okolnosti koje sud mora imati u vidu prilikom odmjeravanja kazne, već samo *exempli causa* navodi one koje bi sud trebalo da ima u vidu, uključujući stepen krivice; pobude iz kojih je djelo učinjeno; jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra; okolnosti pod kojima je krivično djelo učinjeno; raniji život učinioca i njegove lične prilike, držanje nakon učinjenog krivičnog djela, odnos prema žrtvi, itd.

U stavu 3 člana 42 je propisano da se **okolnost koja je obilježje krivičnog djela ne može uzeti u obzir kao otežavajuća, odnosno olakšavajuća** okolnost, osim ako prelazi mjeru koja je potrebna za postojanje krivičnog djela ili ako postoje dvije ili više ovakvih okolnosti, a samo jedna je dovoljna za postojanje težeg, odnosno lakšeg oblika krivičnog djela. Činjenice od kojih zavisi odluka o kazni su u krivičnopravnom smislu **odlučne činjenice i kao takve su predmet dokazivanja u postupku**. Pojedine činjenice, poput pobuda i okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, jačine povrede ili ugrožavanja zaštićenog dobra, vezane su za samo krivično djelo i kao takve se dokazuju na glavnom pretresu.

U članu 45 Krivičnog zakonika je propisano da sud može da ublaži kaznu kada utvrdi da postoje naročito olakšavajuće okolnosti i kada ocijeni da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.

Međutim, kod sporazuma o priznanju krivice, sankciju ne odmjerava sud shodno pravilima o individualizaciji kazne,¹⁸ već je **stranke same ugovaraju. Sud samo izriče tako određenu kaznu**, jer nije u prilici da kroz izvođenje dokaza utvrdi okolnosti od kojih ona zavisi (olakšavajuće/otežavajuće okolnosti), odnosno nema mogućnost da bez izvođenja dokaza precizira kaznu.¹⁹ Ovo kod činjenice da priznanje krivičnog djela podrazumijeva priznanje svih navoda optužnice, te se stoga stepen krivice, okolnosti izvršenja djela i druge činjenice iz optužnice smatraju nespornim i i ne podliježu daljem dokazivanju. Ipak, u toku pregovaranja o krivici, **tužilac ima mogućnost da stekne uvid u ličnost** učinioca krivičnog djela, njegove pobude, lične prilike i trebalo bi da te okolnosti uzima u obzir prilikom pregovaranja o kazni. Osim toga, sud bi trebalo da odbije sporazum ukoliko smatra da je predložena kazna zakonita (tj. da ne izlazi iz okvira predviđenog kaznenog raspona), ali da je neprimjerena konkretnom slučaju, odnosno da ne ispunjava svrhu zbog koje se izriče.

16 "Službeni list Republike Crne Gore", br. 70/2003, 13/2004 - ispr. i 47/2006 i "Službeni list Crne Gore", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - dr. zakon, 40/2013, 56/2013 - ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 - dr. zakon, 44/2017 i 49/2018.

17 Ilustracije radi, za osnovni oblik krivičnog djela pranja novca iz člana 268 Krivičnog zakonika je propisana kazna od šest mjeseci do pet godina. Ista kazna je propisana i u slučaju da je izvršilo lice koje je bilo izvršilac ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovina (stav 2). Teži oblik (stav 3) postoji ukoliko iznos novca ili imovine prelazi 40 000 eura i zapriječen je kaznom zatvora od jedne do deset godina. Kod najtežeg oblika ovog djela, učinjenog od strane više lica koja su se udružila za vršenje krivičnog djela pranja novca, propisana je kazna zatvora od tri do dvanaest godina. Krivično djela primanja mita iz člana 423 (osnovni oblik, tj. *pravo pasivno podmićivanje*) zapriječeno je kaznom zatvora od dvije do dvanaest godina. Za kvalifikovani oblik ovog djela koji postoji u slučaju kada je mito primljen u vezi sa otkrivanjem krivičnog djela, odnosno vođenjem krivičnog postupka, predviđena je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

18 Vanja Bajović, *Odmeravanje kazne i sporazum o priznanju krivičnog dela*, UDK: 343.234/235 Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-8872/2015/0354-88721502179B.pdf>

19 U praksi se može desiti da je sporazum sačinjen prije nego što je optužnica predata sudu, neposredno nakon donošenja naredbe o sprovođenju istrage, u situaciji kada nijesu prikupljeni svi dokazi.

» Pravna zaštita okrivljenog i prava oštećenog

ZKP Crne Gore, u članu 69, stav 7 propisuje da **okrivljeni mora imati branioca od početka pregovaranja o uslovima priznanja krivice, do donošenja odluke suda o žalbi na presudu** (obavezna odbrana).²⁰ Ova norma prozilazi iz jednog od temeljnih principa krivičnog zakonodavstva, proklamovanog članom 1, st.1 Zakonika, po kojem niko nevin ne može da bude osuđen, a uloga branioca je da doprinese realizaciji tog principa.

Naime, kod zaključenja sporazuma o priznanju krivice, okrivljeni se primarno rukovodi krivičnom sankcijom koja će mu biti izrečena na temelju priznanja krivičnog djela, odnosno **određene pravne kvalifikacije djela. Priznanje okrivljenog mora biti potpuno, dobrovoljno i svjesno**, na način da obuhvata sve činjenične elemente optužbe, kao i pravnu kvalifikaciju krivičnog djela.²¹ Ovakvu vrstu priznanja okrivljeni teško može preduzeti bez stručne pomoći branioca. Osim toga, sporazum nameće okrivljenom i određene obaveze, te je stoga zakonodavac ispravno postupio kada je propisao **obaveznu odbranu i to za sve vrijeme trajanja uslova za obaveznu odbranu.**

Okrivljenom će biti postavljen branilac po službenoj dužnosti, sa liste advokata koju vodi Advokatska komora, osim ukoliko ga sam ne obezbijedi (član 69, stav 8). O postavljenju branioca po službenoj dužnosti do podizanja optužnice odlučuje rukovodilac nadležnog državnog tužilaštva, a nakon podignute optužnice do pravosnažnosti presude, predsjednik suda. Ako okrivljeni u slučaju obavezne odbrane u toku postupka ostane bez branioca, a sam ne uzme drugog, predsjednik postupajućeg suda će mu postaviti branioca po službenoj dužnosti.

Kada je riječ o **položaju oštećenog**, shodno članu 302, stav 8, alineja 4, sud će rješenjem usvojiti sporazum o priznanju krivice i donijeti odluku koja odgovara sadržini sporazuma, između ostalog, **ako utvrdi da sporazumom nijesu povrijeđena prava oštećenog.** Prema članu 301, stav 1, alineja 2, okrivljeni i državni tužilac se saglašavaju, između ostalog, o troškovima krivičnog postupka i imovinskopravnom zahtjevu.

U slučaju da ovlašćeno lice nije postavilo imovinskopравни zahtjev, državni tužilac će ga prije zaključenja sporazuma pozvati da takav zahtjev podnese. U slučaju da ne postoji saglasnost okrivljenog u vezi sa imovinskopравnim zahtjevom, oštećenog bi trebalo uputiti da svoja prava ostvaruje u parnici. Iako položaj oštećenog u postupku zaključenja sporazuma o priznanju krivice nije zadovoljavajući, zakonska rješenja predviđaju da se prije zaključenja sporazuma oštećeni mora izjasniti o svom imovinskopравnom zahtjevu. Međutim, nije precizirana obaveza tužioca da informiše oštećenog o isteku procesa pregovaranja.

²⁰ **Američki pravni sistem ne predviđa obaveznu odbranu, ali okrivljeni ima punu slobodu da odluči da li će da se brani sam ili uz pomoć branioca.** Vezano sa sporazumnim priznanjem krivice, u praksi su postojali brojni slučajevi u kojima je isticana povreda prava okrivljenog na odbranu, zbog angažovanja nekompetentnog branioca, zbog toga što branilac nije objasnio okrivljenom sve pravne posljedice priznanja krivice ili zato što mu je savjetovao da zaključi sporazum o priznanju krivice, a da se prethodno nije dobro upoznao sa okolnostima slučaja, itd. Preuzeto iz V. Bajović: *Sporazum o priznanju krivice: Uporedno – pravni prikaz*, op. cit.str. 29.

²¹ Bajović V. *Sporazum o priznanju krivice*, Revija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, 2009, str. 323.

III SPORAZUM O PRIZNANJU KRIVICE U UPOREDNO - PRAVNIM KRIVIČNIM SISTEMIMA

Ovaj institut je različito koncipiran u uporedno - pravnim sistemima. Razlike se ogledaju prije svega u predmetu pregovaranja (u nekim procesnim sistemima se može pregovarati i o pravnoj kvalifikaciji i o krivičnoj odgovornosti, dok se u drugim sistemima pregovaranje ograničava samo na vrstu i visinu sankcije).²² Međutim, da bi sporazum proizvodio pravno dejstvo moraju biti ispunjeni **određeni uslovi koji su zajednički svim procesnim sistemima**: priznanje osumnjičenog, odnosno optuženog; da su stranke sporazum postigle dobrovoljno bez bilo kakvih pritisaka ili prijetnji; da osumnjičeni, odnosno optuženi nije bio u zabludi u pogledu sporazuma; te da je u potpunosti svjestan posljedica priznanja. U zemljama kontinentalne pravne kulture, u kojima preovladava načelo materijalne istine, jedan od uslova je i da mora postojati dovoljno dokaza koji potkrepljuju priznanje krivice.²³

U uporednoj praksi postoji **pet različitih vrsta pregovaranja**, odnosno tipova sporazuma o priznanju krivice. Prvi tip, *charge bargaining*, predstavlja najjednostavniji oblik sporazuma o priznanju krivice koji se sastoji od prekvalifikacije krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, zbog čega učinilac biva optužen za lakši oblik tog krivičnog djela. Drugi tip, *plea bargaining*, se sastoji u odustanku od krivičnog gonjenja za jedno ili više krivičnih djela izvršenih od strane istog lica, a optuženi u zamjenu za to priznaje krivicu za jedno ili više krivičnih djela koja mu se stavljaju na teret. Treći tip, *sentence bargaining*, predstavlja priznanje krivice za jedno ili više krivičnih djela u zamjenu za kaznu koja je niža nego kazna koja bi bila izrečena u redovnom krivičnom postupku. *Fact bargaining* eliminiše potrebu da tužilac koristi određeni dokaz, dok optuženi ne osporava druge dokaze. Peti tip, institut krunskog svjedoka (*crown witness*) znači da u zamjenu za svjedočenje, svjedok dobija imunitet od krivičnog gonjenja za izvršena krivična djela, koja su po težini lakša od krivičnih djela čije će kažnjavanje svojim svjedočenjem omogućiti.²⁴

22 Bitno je istaći da ZKP Crne Gore ne predviđa pregovaranje o pravnoj kvalifikaciji krivičnog djela ili o eventualnom neprogonu osumnjičenog (osim kod davanja imuniteta i u postupcima prema maloljetnicima po principu oportuniteta). Važno je reći i da u anglosaksonskim sistemima ne važi načelo legaliteta, već načelo oportuniteta (tužilac uvijek ima mogućnost da ne pokrene krivični postupak, iako postoji osnovana sumnja da je određeno lice izvršilo neko krivično djelo), dok je jedno od prevalentnih načela ZKP-a Crne Gore načelo legaliteta, po kom je državni tužilac dužan da preduzme gonjenje kada postoji osnovana sumnja da je učinjeno djelo koje se goni *ex officio*.

23 Razlika između američkog i evropskog kontinentalnog sistema je i u tome što su „za razliku od država kontinentalne Evrope koje karakterišu obimne zakonske kodifikacije, pravni izvori u Americi brojni, neusklađeni i nesistematizovani“, V. Bajović: *Sporazum o priznanju krivice: Uporedno - pravni prikaz*, op.cit, str.11.

24 A. Krstulović, *Primjena kazne na zahtjev stranaka kao mehanizam konsenzualnog stranačkog upravljanja postupkom u italijanskom kaznenom procesnom pravu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 9, broj 2/2002, Zagreb, op. cit. str. 377.

» Sjedinjene Američke Države (SAD)

SAD imaju najrazvijeniju praksu primjene sporazumnog priznanja krivice (*eng. Plea bargaining*). U američkom sistemu, okrivljeni pred sudom može da izjavi da je kriv; da nije kriv ili da ne osporava navode optužnice (*lat. nolo contendere*). Osnovna pretpostavka je da su strane koje zaključuju sporazum ravnopravne i da postoji saglasnost volja, zbog čega se u pravnoj teoriji ističe da takav sporazum ima karakter stranačkog spora. Sudija nije ovlašten da učestvuje u postupku pregovaranja, niti u zaključenju sporazuma. Stranke su dužne da zaključeni sporazum iznesu na javnom ročištu za izjašnjavanje o krivici (javnost se može isključiti iz opravdanih razloga, na predlog stranaka). Sudija ima mogućnost da prihvati sporazum, da ga odbije ili da odloži odlučivanje o sporazumu, do dostavljanja izvještaja službe nadležne za određivanje sankcija. U praksi, sudovi u zanemarljivom procentu (0,2) odbijaju sporazume.²⁵

» Republika Hrvatska

Hrvatsko krivično – procesno zakonodavstvo poznaje dva oblika skraćenog postupanja: odloženo krivično gonjenje (uslovljeni oportunitet) i postupak donošenja presude na temelju sporazuma stranaka. **Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske**²⁶ predviđa da stranke mogu pregovarati o **uslovima priznavanja krivice i sporazumijevanja o sankciji** (u fazi optuženja i sudske kontrole optužnice). Presuda na temelju sporazuma stranaka se može donijeti u sklopu redovnog postupka za sva krivična djela, nezavisno od težine krivičnog djela i zapriječene kazne, ali i u skraćenom postupku za krivična djela sa propisanom kaznom zatvora od osam do dvanaest godina. Iako je pregovaranje moguće najkasnije u fazi optuženja, najčešće se odvija u prethodnom postupku. Tokom postupka pregovaranja okrivljeni mora imati branioca (obavezna odbrana, kao i u Crnoj Gori).²⁷

Zakon o državnom odvjetništvu²⁸ propisuje da državni odvjetnik postupi prema odredbama Zakona o kaznenom postupku o svrhovitosti kaznenog progona, koje dopuštaju nagodbu sa okrivljenim oko priznanja krivičnog djela, a radi odmjeravanja blaže kazne. Kada ocijeni da bi se priznanjem krivice postupak mogao skratiti, državni odvjetnik može obavijestiti okrivljenika i njegovog branioca o uslovima pregovaranja, te inicirati sklapanje sporazuma o vrsti i mjeri kaznenopravne sankcije.

Sporazum o priznanju krivice predstavlja izjavu, odnosno sporazumno izraženu volju stranaka, koju potpisuju državni odvjetnik i okrivljeni (i njegov branilac). Pisana izjava o sporazumu stranaka se dostavlja optužnom vijeću, koje će nakon što primi pisanu izjavu, utvrditi da li su stranke saglasne u odnosu na sadržaj zahtjeva i to će unijeti u zapisnik. Nakon toga, vijeće odlučuje o tome da li će prihvatiti sporazum ili ne; ukoliko ga prihvati, presudom će okrivljenom izreći ugovorenu sankciju, a u suprotnom, ukoliko vijeće ne prihvati sporazum, o tome će odlučiti rješenjem kojim će odbiti sporazum i nastaviti sa ispitivanjem optužnice u redovnom postupku.

Vijeće neće prihvatiti sporazum o priznanju krivice ako s obzirom na okolnosti, njegovo prihvatanje nije u skladu s odmjeravanjem kazne propisane zakonom ili sporazum inače nije zakonit, kao i u Crnoj Gori. Protiv rješenja o odbijanju sporazuma žalba

²⁵ *Supra*, str. 147

²⁶ "Narodne novine", br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17.

²⁷ Čl. 360. st. 1 Zakona o kaznenom postupku Republike Hrvatske ("Narodne novine" br. 152/08, 76/09, 80/10, 121/10, 91/12– Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 152/08, 76/09, 80/11, 70/17.

²⁸ "Narodne novine", br. 67/18 - na snazi od 01.09.2018.

nije dopuštena. Stranke mogu da odustanu od sporazuma do donošenja presude, u kom slučaju se predlog sporazuma i svi ostali podaci izdvajaju iz spisa i ne mogu se razgledati, ni upotrijebiti kao dokaz u postupku.

Kada je u pitanju pravo na žalbu protiv presude na temelju sporazuma stranaka, presuda se ne može pobijati zbog odluke o krivičnopravnoj sankciji, oduzimanju imovinske koristi, troškovima postupka i imovinskopravnim zahtjevima, kao ni zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, osim u slučaju ako je optuženi za dokaze o isključenju protivpravnosti i krivice saznao nakon donošenja presude.

» Savezna Republika Njemačka

Institut sporazumnog priznanja krivice se u njemačkom pravnom sistemu primjenjuje **u fazi glavnog pretresa**, zbog čega je **uloga suda u procesu pregovaranja veoma izražena**. Predmet pregovaranja mogu biti samo pravne posljedice, odnosno krivičnopravna sankcija, kao i sadržaj presude i pripadajućih zaključaka, ali ne i pravna kvalifikacija djela, izreka presude, kao ni mjere bezbjednosti. Predmet pregovora može biti i odustanak gonjenja za određeno krivično djelo u slučaju izvršenja više krivičnih djela.

U postupku pregovaranja, sud objavljuje sadržaj sporazuma o priznanju krivice, uz slobodnu ocjenu svih okolnosti slučaja, kao i opštih pravila za odmjeravanje kazne, a može da navede i gornju i donju granicu kazne, odnosno da odredi gornju i donju granicu, nakon čega objavljuje mogući sadržaj sporazuma. Učesnici u postupku se izjašnjavaju na ove okolnosti, a nagodba se postiže onda kada optuženi i tužilaštvo prihvate predlog suda. Sud nije vezan nagodbom, ukoliko se ustanovi da se isti ne zasniva na pravno ili stvarno relevantnim okolnostima, kao ni onda kada, zbog pojave novih okolnosti, sud ocijeni da predloženi kazneni okvir više nije srazmjeran učinjenom krivičnom djelu, odnosno krivici koja se može pripisati njegovom učiniocu.

» Republika Italija

Italija predstavlja prvu evropsku državu koja je uvela u svoje zakonodavstvo sporazum o priznanju krivice, odnosno, sporazum o krivičnoj sankciji, time što je, u namjeri da spriječi porast stope kriminaliteta, 1981. godine u tadašnji Zakonik o krivičnom postupku (tzv. *Rokov Zakonik*) uvedeno dogovaranje o kazni, koje je imalo veoma limitiran opseg²⁹ i nije bilo široko primjenjivano u praksi. Godine 1988. donijet je novi Zakonik o krivičnom postupku, kojim je značajno proširena oblast primjene sporazuma o priznanju krivice (*patteggiamento*) u zamjenu za izricanje tzv. zamjenskih sankcija.³⁰ Svoj sadašnji oblik ovaj institut je dobio kroz izmjene i dopune Zakonika o krivičnom postupku iz 2003. godine.

Inicijativa za zaključenje sporazuma se nalazi u rukama stranaka, pri čemu predlog

²⁹ Sporazum se nije mogao zaključiti za koruptivna krivična djela, već se koristio za krivična djela zapriječena kaznom zatvora do tri mjeseca. I danas postoje određenja ograničenja u tom pravcu: **patteggiamento nije dozvoljen za krivična djela povezana sa organizovanim kriminalitetom, kidnapovanjem, prodajom droge i za krivična djela terorizma, niti je dozvoljeno zaključivanje patteggiamento-a za lica u povratu**, ako bi njihova ukupna kazna prešla iznos od pet godina zatvora.

³⁰ Prvobitni naziv je glasio *applicazione della pena su richiesta delle parti* (primjena kazne na zahtjev stranaka), koji je kasnije promijenjen u *patteggiamento* i tako i jezički upodobljen američkom *plea bargaining* institutu.

može poticati od strane tužioca, uz pristanak osumnjičenog (optuženog) ili obratno; a inicijativu mogu podnijeti i obje stranke, zajedno, do otvaranja glavne rasprave u prvostepenom postupku. Zahtjev mora biti podnesen u pismenoj formi, izuzev ako se podnosi na samom ročištu, kada je dozvoljena usmena forma. Italijanski ZKP pruža dodatnu povoljnost optuženom, **dopuštajući mu da direktno sudu postavi svoj zahtjev i da traži sniženje kazne za jednu trećinu** u slučaju da tužilac odbije da da svoj pristanak na predloženi sporazum. Osim toga, ukoliko do zaključenja sporazuma nije došlo, iz razloga što tužilac odbija da zaključi sporazum, odbrana na kraju suđenja može tražiti od sudije da istraži razloge takvog postupanja tužioca.

O ispunjenju uslova za zaključenje sporazuma o priznanju krivice se stara sud, koji može, ukoliko uslovi nisu ispunjeni, da donese odbijajuću presudu, ali i oslobađajuću presudu. Prilikom ocjene ispunjenosti uslova za zaključenje sporazuma, sud prvo ispituje da li postoje olakšavajuće okolnosti, odnosno okolnosti koje direktno oslobađaju optuženog krivične odgovornosti (recimo, postojanje činjenica iz kojih se proizilazi da krivično djelo nije izvršeno, odnosno činjenice da to krivično djelo nije izvršilo lice na koje se *patteggiamento* odnosi, itd.). Ukoliko ne utvrdi postojanje ovih okolnosti, sud ulazi u ispitivanje sadržine sporazuma o priznanju krivice, i to ne samo u ispitivanje legitimiteta zahtjeva, već i u ocjenjivanje da li su stranke ispravno kvalifikovale krivično djelo, te da li je predložena kazna odgovarajuća.³¹ Ukoliko sud utvrdi da su ovi uslovi ispunjeni, prihvata sporazum i donosi presudu u čijoj izreci se navodi da je donijeta na osnovu sporazuma između državnog tužioca i optuženog.

Osudjujućom presudom optuženi se ne može obavezati na plaćanje troškova postupka, niti je moguća primjena sporednih kazni, izuzev ukoliko je u pitanju obavezna konfiskacija (imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, odnosno sredstva izvršenja djela). Kada su u pitanju pravni lijekovi, kasacijska žalba je uvijek dopuštena.³²

» Sporazum o priznanju krivice u praksi Evropskog suda za ljudska prava

Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: Sud) je tek 2014. godine, prvi put donio odluku po pitanju usklađenosti člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima sa sistemom sporazuma o priznanju krivice, u kontekstu zaštite procesnih prava optuženog u krivičnom postupku.

Presuda u predmetu **Natsvlishvili i Togonidze protiv Gruzije**³³ bila je prva u kojoj je Sud u potpunosti ispitao **kompatibilnost sporazuma o priznanju krivice sa pojmom pravičnog postupka u smislu člana 6 Konvencije**. U slučaju koji se odnosio na prvog podnosioca predstavke, gospodina Natsvlishvilija, postignut je sporazum između odbrane i tužilaštva prema kojem se tužilac obavezao da će postupajućem sudu podnijeti zahtjev da osudi podnosioca predstavke bez razmatranja predmeta u meritumu i da će tražiti smanjenje kazne, odnosno izricanje novčane kazne. Gruzijski sud je odobrio sporazum (na koju odluku se po nacionalnom pravu ove zemlje nije mogla uložiti žalba), dosudivši podnosiocu predstavke novčanu kaznu.

Podnoseći predstavku zbog povrede prava na pravično suđenje, gospodin Natsvlishvili je naveo da je procedura za zaključenje sporazuma o priznanju krivice, predviđena gruzijskim zakonom i primijenjena u njegovom slučaju, predstavljala zloupotrebu postupka i da je kao takva bila nepravična. On je tvrdio da, iako je pristao na sklapanje pogodbe sa tužilaštvom i samim tim se odrekao određenih procesnih prava, to odricanje nije bilo praćeno djelotvornom pravnom zaštitom.

³¹ Sud je ovlašten samo da sporazum o priznanju krivice prihvati ili da ga odbije, ali ne da mijenja zahtjev stranaka.

³² Veljko Turanjanin: *Sporazum o priznanju krivice u pravu evropskih zemalja: Primjer Italije*, - 164, Institut za uporedno pravo, Strani pravni život, UDK 34, Beograd, 2011, op.cit. str. 147.

³³ *Natsvlishvili i Togonidze protiv Gruzije*, predstavka br. 9043/05, presuda od 29. aprila 2014.

Postupajući po predstavi, Sud je naveo da su sporazumi o priznanju krivice između tužilaštva i odbrane uobičajeni za evropske sisteme krivičnog pravosuđa, te da inicijative koje za cilj imaju smanjenje kazne ili izmjenu optužbi u zamjenu za priznavanje krivice ili saradnju sa organima krivičnog gonjenja nisu same po sebi predmet kritike. Sud je, pak, ocijenio da je važno utvrditi da li takva procedura uključuje i zaštitu od eventualnih zloupotreba.

U konkretnom slučaju, Sud je u pogledu činjenica utvrdio sljedeće: (i) da je podnosilac predstavke inicirao i dobrovoljno sklopio sporazum o priznanju krivice, uz potpunu svijest o relevantnim okolnostima i pravnim posljedicama; (ii) da su podnosioca predstavke u svim fazama slučaja zastupali advokati, uključujući i za vrijeme pregovora o sporazumu o priznanju krivice sa tužilaštvom; (iii) da je podnosilac predstavke u nekoliko navrata pred tužiocem i sudijom koji je ocjenjivao pravnu valjanost sporazuma izjavio da razumije njegov sadržaj i pravne posljedice; (iv) da su bili ispunjeni uslovi sporazuma koji je podnosilac predstavke potpisao i koji je uključivao sažetak pregovora koji su prethodili zaključenju sporazuma, a koji su podnijeti nadležnom sudu na razmatranje i potvrđivanje; (v) da sudija nije bio u obavezi da odobri sporazum, već je imao pravnu mogućnost da odbije sporazum ukoliko bi ocijenio da su njegovi uslovi ili prateća procedura sadržali elemente nepravdičnosti. Sud je stoga zaključio da je **prvi podnosilac predstavke bez sumnje svjesno i dobrovoljno prihvatio sporazum o priznanju krivice**, kao i da donijeta odluka nije bila proizvod prinude ili lažnih obećanja od strane tužilaštva, te je stoga utvrdio da u konkretnom slučaju nije bilo povrede člana 6 Konvencije.³⁴

34 *Pregled prakse Suda iz 2015.*, Savjet Evrope – Evropski sud za ljudska prava, Strazbur, februar 2016., str. 43 - 44, https://www.echr.coe.int/Documents/Short_Survey_2014_BOS.pdf, odluke se objavljuju godišnje, https://www.echr.coe.int/Documents/Short_Survey_2017_ENG.PDF, dostupno putem linka: a www.echr.coe.int

IV PRIMJENA INSTITUTA SPORAZUMA O PRIZNANJU KRIVICE U CRNOGORSKOJ PRAKSI

» Opšti statistički okvir

Sudovi u Crnoj Gori su na početku 2018. godine već imali u radu 40.781 predmeta, primili su još 98.786, završili 97.696, dok je neriješeno ostalo 38.971 predmeta (28,52%).³⁵ Zbirna stopa ažurnosti je 98,90%, a stopa efikasnosti 84,22%. Prosječni mjesečni priliv po sudiji iznosio je 33,33 predmeta. Prosječna opterećenost po sudiji je bila 565,02 predmeta, od kojih je 395,53 završeno. Broj nezavršenih predmeta po sudiji, na godišnjem nivou, iznosi 157,78.

U **Izveštaju Evropske komisije** za 2019. godinu se konstatuje da su se u 2018. godini zaostaci u radu smanjili za 4,5% (38 970 predmeta koji su u toku), dok se broj predmeta starijih od 3 godine smanjio za 4% (ukupno 3.081).

Od ukupnog broja predmeta po kojima je postupano u 2018. godini, samo njih 0,6% je izrađeno poslije zakonom utvrđenog roka, i to u složenim vrstama predmeta. Od svih odluka koje su urađene van zakonskog roka, kod osnovnih sudova je 0,85%, a kod viših sudova 0,59% takvih odluka. Kada je riječ o dužini trajanja postupka u složenim predmetima, kod svih osnovnih sudova u Crnoj Gori do tri mjeseci je završeno 59, 23% svih predmeta; do šest mjeseci 14,25%, do devet mjeseci 8,58%, do jedne godine 5,46%, a preko jedne godine 12,48%.

Osnovni sudovi su imali blago smanjenje priliva parničnih predmeta u odnosu na 2017. godinu, s obzirom na to da je tokom 2018. godine primljeno ukupno 22.416 predmeta, ili 3,51% manje, dok je krivičnih predmeta primljeno 3.322, što je manje za 18 predmeta u odnosu na 2017.

Viši sud u Podgorici je izvještajnu godinu počeo sa 2.867 predmeta. Primio je 11.859, ukupno u radu imao 14.726 predmeta, riješio 11.871 predmet, a ostalo je neriješeno 2.848, što čini stopu ažurnosti od 100,10%. U radu Specijalizovanog odjeljenja pri Višem sudu u Podgorici, ukupno su bila u radu 84 predmeta, od čega je riješeno 31, dok je neriješeno ostalo 52 (61,90%).³⁶

Viši sud u Bijelom Polju je tokom 2018. godine primio ukupno 4.199 predmeta, riješio 3.961 (uključujući i predmete iz ranijih godina), dok je na kraju godine ostalo neriješeno

³⁵ Godišnji izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2018. godinu, Sudski savjet Crne Gore, mart 2019. godine, str. 29, <http://sudovi.me/files/L3Nkc3YvZG9jLzEwNTI2LnBkZg===>

³⁶ Izvještaj o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2018. godinu, str. 77, http://tuzilastvocg.me/index.php?option=com_content&view=article&id=366

533 predmeta. Viši sudovi su u odnosu na priliv završili 98,72%, dok je 58,84% postupaka završeno u roku do tri mjeseca.

U izvještajnoj godini, Državnom tužilaštvu prijavljeno je **8.180** punoljetnih učinilaca krivičnih djela (u 2017. godini 7.427, u 2016. godini 8.057 lica, u 2015. godini 7.691 lica). Od toga Specijalnom državnom tužilaštvu je prijavljeno **802** lica (u 2017. godini 754 lica, u 2016. godini 1.126 lica, u 2015. godini 556 lica), osnovnim državnim tužilaštvima je prijavljeno **6.996** (u 2017. godini 6.304 lica, u 2016. godini 6.561 lica, u 2015. godini 6.768 lica), a višim državnim tužilaštvima u Podgorici i Bijelom Polju **382** (u 2017. godini 369 lica, u 2016. godini 370 lica, u 2015. godini 367 lica) učinilaca krivičnih djela.³⁷

Kada su u pitanju krivična djela u stvarnoj nadležnosti Specijalnog državnog tužilaštva, ukupan broj prijavljenih lica za ta krivična djela je povećan za 6,36% u odnosu na prošlu godinu. U ukupnom broju prijavljenih učinilaca, organizovani kriminal čini 25,06%, visoka korupcija 56,85%, pranje novca 11,09%, terorizam 0,24 %, povreda izbornih prava 0,12%, dok je 6,60% ostalih krivičnih djela iz nadležnosti ovog tužilaštva. Indikativan je podatak da je broj prijavljenih učinilaca organizovanog kriminala povećan za 95,14% (u 2017. godini prije bilo prijavljeno 103 lica, u 2016. godini 28 lica). Zbog krivičnog djela pranje novca i stvaranje kriminalne organizacije prijavljeno je 78 lica (broj prijavljenih lica zbog pranja novca je veći za 314,6% u odnosu na 2017., kada je bilo prijavljeno 28 lica; u 2016. je bilo prijavljeno 15 lica).³⁸

Tužilačke istrage su okončane u zakonskom roku; u osnovnim državnim tužilaštvima trajale su u prosjeku 44 dana; u višim državnim tužilaštvima 68 dana, a u Specijalnom državnom tužilaštvu 365 dana.³⁹

» Sporazum o priznanju krivice: komparativni pregled

U prve dvije godine primjene ovog instituta bilo je donijeto samo 17 presuda po osnovu sporazuma o priznanju krivice, što je ukazivalo na nedovoljnu spremnost i interesovanje tužilaca, optuženih i njihovih branilaca da iniciraju pregovore o zaključivanju sporazuma o priznanju krivice. Međutim, nakon gotovo deset godina implementacije ovog instituta, može se konstatovati da se ovaj vid skraćenog postupka sve češće primjenjuje u praksi crnogorskih pravosudnih organa.

U periodu od 2010. godine do kraja 2018. godine, zaključeno je **828 sporazuma o priznanju krivice** prema podacima iz izvještaja o radu Tužilačkog savjeta i Državnog tužilaštva.⁴⁰ Ukupan broj zaključenih sporazuma, prema podacima Sudskog savjeta koji uključuju i 2019. godinu, iznosi **842**.⁴¹

³⁷ Izvještaj o radu Tužilačkog savjeta i Državnog tužilaštva za 2018. godinu, str. 47.

³⁸ Ibid, str. 40.

³⁹ Ibid, str. 278.

⁴⁰ Op. cit. str. 50, <http://sudovi.me/me/web/pravosudje/tzsv/c?id=rV7I>

⁴¹ <https://www.slobodnaevropa.org/a/efekti-sporazuma-o-priznanju-krivice-u-crnoj-gori/30362492.html>

Grafikon 1: Broj zaključenih sporazuma o priznanju krivice (2010-2018) prema podacima Tužilačkog savjeta

U 2016. je zaključeno 167, u 2017. 240, a u 2018. godini je zaključeno čak **298 sporazuma**. S druge strane, podaci Sudskog savjeta⁴² pokazuju da je u 2016. zaključeno 134, u 2017. 197, a u 2018. godini **234 sporazuma**. Samo na nivou Osnovnog suda u Podgorici su u protekle dvije godine usvojene 123 nagodbe između optuženih lica i Osnovnog državnog tužilaštva. Kada je u pitanju 2019. godina, prema podacima Sudskog savjeta, zaključeno je 277 sporazuma o priznanju krivice.⁴³ Imajući u vidu **različite podatke Sudskog, odnosno Tužilačkog savjeta** koji se odnose na isti izvještajni period i na isti pravni institut, postavlja se pitanje da li se navedene razlike odnose na broj sporazuma koje sudovi nisu prihvatili ili je u pitanju različita metodologija vođenja podataka i evidentiranja sporazuma, što je svakako pitanje na koje ove institucije treba da pruže odgovor.

Tabela 1: Zaključeni sporazumi o priznanju krivice po godinama (2016 – 2018)

Godina	Broj zaključenih sporazuma	
	Podaci Tužilačkog savjeta	Podaci Sudskog savjeta
2016	167	134
2017	240	197
2018	298	234
UKUPNO	705	565

» Objavljivanje sporazuma o priznanju krivice

Jedna od ključnih preporuka Izvještaja CeMI- ja iz 2016. godine se odnosila na pitanje transparentnosti, odnosno objavljivanja zaključenih sporazuma o priznanju krivice, posebno u onim predmetima u kojima postoji izraženo interesovanje opšte javnosti. Sa ciljem ocjene ispunjenosti ove preporuke, CeMI je za potrebe ovog Izvještaja pripremio pregled objavljenih sporazuma o priznanju krivice.

⁴² Više o tome na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/efekti-sporazuma-o-priznanju-krivice-u-crnoj-gori/30362492.html>

⁴³ Ibid.

Na internet stranici i podstranicama Vrhovnog državnog tužilaštva, zaključno sa 10. decembrom 2019. godine, **objavljen je 91**, i to mahom sporazuma zaključenih u 2019. godini. U odnosu na sporazume zaključene sa SDT- om, od ukupno 43 sporazuma, objavljeno je 30, zaključenih 2018. godine. Međutim, bitno je napomenuti da je u periodu pripreme ovog izvještaja pokrenut **novi pravosudni portal**, koji objedinjuje internet stranice sudskih i pravosudnih organa, kao i Sudskog savjeta i Tužilačkog savjeta, a koji se trenutno nalazi u testnoj fazi, te je stoga moguće da sporazumi nijesu dostupni iz razloga tehničke prirode.

Tabela 2: Pregled objavljenih sporazuma o priznanju krivice

Državno tužilaštvo	Sporazum o priznanju krivice	Objavljeni sporazumi	Novčane kazne	Oduzeta imovinska korist	Uplata u humanitarne svrhe	Uplata oštećenom
ODT Bar	3	Nema objavljenih sporazuma				
ODT Berane	0	Nema objavljenih sporazuma				
ODT Bijelo Polje	41	30 objavljenih sporazuma u 2019., za 2018. nema objavljenih sporazuma				
ODT Cetinje	13	4 objavljena sporazuma u 2019. godini, za 2018. nema objavljenih sporazuma	2.000,00			
ODT Herceg Novi	11	Nema objavljenih sporazuma				
ODT Kolašin	3	Nema objavljenih sporazuma				
ODT Kotor	6	Nema objavljenih sporazuma				
ODT Nikšić	7	Nema objavljenih sporazuma				
ODT Plav	0	Nema objavljenih sporazuma				
ODT Pljevlja	0	Nema objavljenih sporazuma				
ODT Podgorica	106	12 objavljenih sporazuma u 2019. godini, nema objavljenih sporazuma za 2018.	24.100,00		54.000,00	15.244,60
ODT Rožaje	5	3 sporazuma objavljena u 2018. Godini				
ODT Ulcinj	0	Nema objavljenih sporazuma				
VDT Bijelo Polje	0	Nema objavljenih sporazuma				
VDT Podgorica	60	12 objavljenih sporazuma u 2019. godini, nema objavljenih sporazuma za 2018.	94.940,00		8.000,00	13.000,00
Specijalno DT	43	30 objavljenih sporazuma u 2018. Godini	97.000,00		145.500,00	
UKUPNO	298	91	121.040,0		207.500,00	28.244,60

» Primjena instituta sporazuma o priznanju krivice u 2018. godini

Prema **Izveštaju o radu Tužilačkog savjeta i Državnog tužilaštva za 2018. godinu**, državni tužioc su zaključili **298** sporazuma o priznanju krivice sa fizičkim licima (u 2017. godini je zaključeno 240 sporazuma, u 2016. godini 167 sporazuma), od čega u osnovnim državnim tužilaštvima **195** (u 2017. godini 156 sporazuma, u 2016. godini 97 sporazuma), u višim državnim tužilaštvima **60** (u 2017. godini 55 sporazuma, u 2016. godini 42 sporazuma).⁴⁴

I dalje je evidentno da se **najveći broj sporazuma o priznanju krivice zaključuje sa Osnovnim državnim tužilaštvom (ODT) u Podgorici** u kojem se broj zaključenih sporazuma gotovo udvostručio (106) u odnosu na period 2010 – 2016. Za razliku od ograničene primjene ovog instituta od strane viših državnih tužilaštava u Podgorici i Bijelom Polju, kontatovane u izvještaju iz 2016. godine, evidentan je porast broja zaključenih sporazuma sa ovim tužilaštvima u 2018-oj godini, sa 15 na 41 (ODT Bijelo Polje), odnosno sa 10 na 60 sporazuma (ODT Podgorica).

Treba napomenuti da za razliku od 2016. godine kada su postojala 2 tužilaštva koja nisu bila zaključila ni jedan sporazum o priznanju krivice, **sada samo Osnovno državno tužilaštvo u Pljevljima nema zaključene sporazume**, dok je sa ODT-om u Rožajama 2018. godine zaključeno 5 sporazuma. Iz navedenog se takođe vidi da su iznosi koji se uplaćuju na ime novčane kazne, naknade oštećenom i u humanitarne svrhe i dalje niski.

Tabela 3: Primjena instituta sporazuma o priznanju krivice – komparativni pregled⁴⁵

Državno tužilaštvo	Sporazum o priznanju krivice (2018)	Novčane kazne	Oduzeta imovinska korist	Uplata u humanitarne svrhe	Uplata oštećenom	26.02.2010 - 31.03.2016 ⁴⁶
ODT Bar	3					1
ODT Berane	0					4
ODT Bijelo Polje	41					15
ODT Cetinje	13	2.000,00				7
ODT Herceg Novi	11					4
ODT Kolašin	3					1
ODT Kotor	6					23
ODT Nikšić	7					6
ODT Plav	0					1
ODT Pljevlja	0					0
ODT Podgorica	106	24.100,00		54.000,00	15.244,60	61
ODT Rožaje	5					0

⁴⁴ Op. cit. str. 50, <http://sudovi.me/me/web/pravosudje/tzsv/c?id=rV7I>

⁴⁵ Izveštaj o radu Tužilačkog savjeta i Državnog tužilaštva za 2018. godinu, str. 50.

⁴⁶ **Napomena:** Podaci preuzeti iz Izveštaja o primjeni instituta sporazuma o priznanju krivice i odloženog krivičnog gonjenja u praksi crnogorskih institucija, CeMI, jul 2016. godine, str. 20 i 21.

ODT Ulcinj	0					4
VDT Bijelo Polje	0					12
VDT Podgorica	60	94,940,00		8,000,00	13,000,00	10
SDT	43	97.000,00		145.500,00		12 ⁴⁷
UKUPNO	298	121.040,0		207.500,00	28.244,60	161

» Sporazum o priznanju krivice u praksi Specijalnog državnog tužilaštva

Specijalni tužioci su zaključili **43 sporazuma o priznanju krivice u 2018. godini** (u odnosu na 2017. godinu u kojoj je zaključeno 29 sporazuma, dok je u 2016. godini bilo 28 sporazuma).⁴⁸ Na osnovu zaključenih sporazuma o priznanju krivice, sud je donio presude za 47 lica. Zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz člana 401a KZ CG, zaključeno je 15 sporazuma o priznanju od kojih je 13 usvojeno od strane suda;⁴⁹ donijeto je 12 osuđujućih presuda; 2 sporazuma su odbijena odlukom suda; dok je za jedan predmet bilo navedeno da je još u toku. Na osnovu 12 potvrđenih sporazuma o priznanju krivice donijete su osuđujuće presude; u 2 sporazuma kumulativno sa zatvorskom kaznom kao sporedna kazna izrečena i novčana kazna u visini od 7.000,00 eura. U korist budžeta Crne Gore je uplaćeno je 23.242,00 eura, a u humanitarne svrhe 1.000,00 eura (u korist Kliničko - bolničkog centra Crne Gore).⁵⁰

U prvih šest mjeseci 2019. godine, specijalni tužioci su zaključili **27 sporazuma o priznanju krivice** (26 sporazuma sa fizičkim licima i 1 sa pravnim licem). U svim zaključenim sporazumima o priznanju krivice su primijenjene zatvorske kazne, s tim što je u nekima kumulativno sa zatvorskom kaznom kao sporedna kazna izricana i novčana kazna, dok je u nekim sporazumima dogovorena i novčana uplata u humanitarne svrhe.⁵¹ U **sedam sporazuma zaključenih sa specijalnim državnim tužilaštvom** izrečena je novčana kazna, a **ukupan iznos novčanih kazni je 97.000 eura**. Po osnovu sporazumnog priznanja krivice zaključenih sa SDT-om u humanitarne svrhe tokom prošle godine je uplaćeno ukupno 145.500 eura.

Sporazumi su zaključeni zbog sljedećih krivičnih djela:

- » zbog krivičnog djela **neovlašćena proizvodnja držanje i stavljanje u promet opojnih droga** iz člana 300 KZ CG i krivičnog djela **stvaranje kriminalne organizacije** iz člana 401a KZ CG zaključeno je 18 sporazuma o priznanju krivice, od kojih je 15 sporazuma usvojeno od strane suda i na osnovu kojih je sud donio

47 U 12 zaključenih sporazuma od strane Specijalnog državnog tužilaštva uračunato je i 3 sporazuma o priznanju krivice koja su zaključena pred Specijalnim odjeljenjem VDT-a za organizovani kriminal, korupciju terorizam i ratne zločine tokom 2011. i 2012. godine.

48 http://sudovi.me/me_ME/web/pravosudje/vrdt/lc?id=qra

49 Sud je na osnovu sporazuma o priznanju krivice donio osuđujuće presude protiv 35 lica, i to protiv 20 lica zbog krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 300 KZ CG i stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG, protiv 13 lica zbog krivičnog djela - stvaranje kriminalne organizacije iz člana 401a KZ CG i protiv 2 lica za krivičnog djela – stvaranje kriminalne organizacije iz člana 401a KZ CG i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 KZ CG, ibid, op.cit. str. 20.

50 Specijalno državno tužilaštvo, *Izveštaj o radu za 2018. godinu*, Podgorica, str. 4 – 5.

51 Specijalno državno tužilaštvo, *Izveštaj o radu za period od 01. januara do 30. juna 2019. godine*, Podgorica, jul 2019. godine, op.cit. str. 5, <http://sudovi.me/me/web/pravosudje/spdt/c?id=zY9P>

osuđujuće presude, 3 sporazuma čekaju odluku suda, s tim što je u 4 sporazuma kumulativno sa zatvorskom kaznom kao sporedna kazna izrečena i novčana kazna u visini od 50.000,00 eura, na ime troškova branioca po službenoj dužnosti iznos u visini od 7.597,25 eura, troškovi krivičnog postupka u korist SDT-a u iznosu od 6.435,00 eura i u humanitarne svrhe ukupan iznos od 123.500,00 eura (KBCG – Institut za bolesti djece, Komanski most, JU Dnevni centar za djecu sa smetnjama Herceg Novi);

- » Zbog krivičnog djela **neovlašćena proizvodnja držanje i stavljanje u promet opojnih droga** iz člana 300 KZ CG zaključeno je 5 sporazuma o priznanju krivice, koji su usvojeni od strane suda i na osnovu kojih je sud donio osuđujuće presude, u humanitarne svrhe uplaćen je iznos od 11.000,00 eura (Hitna medicinska pomoć, JU dnevni boravak djece sa smetnjama u razvoju Danilovgrad, NVO „Rastimo zajedno“ Danilovgrad);
- » Zbog krivičnog djela **nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija** iz člana 403 KZ CG i **krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije** iz člana 401a KZ CG zaključeno je 2 sporazuma o priznanju krivice, koji čekaju odluku suda.
- » Zbog krivičnog djela **zloupotreba položaja u privrednom poslovanju** iz člana 272 KZ CG zaključen je 1 sporazum o priznanju krivice, koji je usvojen odlukom suda i na osnovu kojeg je sud donio osuđujuću presudu, a kumulativno sa zatvorskom kaznom kao sporednu kaznu izrekao i novčanu u visini od 40.000,00 eura i u humanitarne svrhe uplaćeno 10.000,00 eura u korist KBCG;
- » Zbog krivičnog djela **zloupotreba ovlašćenja u privredi** iz člana 276 KZ CG izvršeno na organizovan način u vezi čl. 22 tač.8 ZKP-a zaključen je 1 sporazum o priznanju krivice, koji je odbijen odlukom suda;
- » Zbog krivičnog djela **nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija** iz člana 403 KZ CG zaključen je 1 sporazum o priznanju krivice, koji je usvojen i na osnovu kojeg je sud donio osuđujuću presudu.

Postupajući po optuženjima specijalnih tužilaca, sud je u prvoj polovini 2019. godine donio odluke protiv 29 lica. Protiv 24 lica presude su bile osuđujuće i to na kaznu zatvora, dok su u odnosu na 5 lica donijete oslobađajuće presude. Od navedenog broja, **u odnosu na 21 lice presude su donijete na osnovu zaključenih sporazuma o priznanju krivice**. U navedenom periodu su ostala neriješena optuženja protiv 233 lica.⁵²

Do oktobra 2019. godine, pokrenuto je 18 novih finansijskih istraga, od kojih se većina odnosi na organizovani kriminal, visoku korupciju i pranje novca, protiv 158 fizičkih lica i 74 pravnih lica, a koje su rezultirale podizanjem 17 optužnica protiv 112 lica. U drugoj polovini oktobra je podignuta optužnica protiv advokata Gorana Rodića, Siniše Gazivode i Marije Radulović, zbog stvaranje kriminalne organizacije iz člana 401a i krivičnog djela - prevara u pokušaju, iz člana 244 KZ Crne Gore.⁵³

U novembru 2019. godine je otvorena još jedna finansijska istraga u slučaju kodnog naziva „KLAP“, koja je ranije pokrenuta protiv 14 osoba i 9 firmi zbog krivičnih djela stvaranje kriminalne organizacije, utaja poreza i doprinosa i prouzrokovanje lažnog stečaja. U akciji „Klap“ je ranije uhapšeno i četvoro poreskih inspektora. Sporazumi o priznanju krivice potpisani su sa 7 lica, pri čemu su izrečene uslovne zatvorske kazne, a naložen je i povraćaj u državni budžet nelegalno stečene imovine u iznosu od 347.000 eura, te izrečene novčane kazne u iznosu od 150.000 eura.⁵⁴ Naredbom o proširenju

⁵² Ibid, op.cit. str. 6 - 9.

⁵³ <https://portalanalitika.me/clanak/348505/katnic-podigao-optuznicu-protiv-rodica-gazivode-i-radulovic>

⁵⁴ Radni dokument Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24, novembar 2019. godine, op.cit. str. 7, <http://www.eu.me/mn/press/saopštenja/pregovori-o-pristupanju/item/4082-radni-dokument-ek-o-stanju-u-poglavljima-23-i-24-u-crnoj-gori>

istrage, u novembru 2019. godine, obuhvaćeno je još 11 lica osumnjičenih za utaju poreza, kao i 7 kompanija u vlasništvu osumnjičenih i njima bliskih lica. Iz finansijske istrage, prema navodima medija, nisu izuzeti ni osumnjičeni koji su potpisali sporazum o priznanju krivice.⁵⁵

Navedeni podaci ukazuju na **povećanje broja procesuiranih slučajeva, ali i na povećanje obima istraga**, u odnosu na njihovu složenost i broj lica (fizičkih i pravnih) protiv kojih su istrage pokrenute. U periodu od 2016. do 2019. godine, zaplijenjeno je oko 32.530.897,13 eura na osnovu sporazuma o priznanju krivice.

Uprkos **intenziviranim aktivnostima koje SDT sprovodi** i koji u pogledu kompleksnosti istraga i broja subjekata koji su njima obuhvaćeni, prevazilaze kadrovske i tehničke kapacitete koje ovaj organ posjeduje, rezultati na planu **pravosnažnih osuđujućih presuda i konfiskacije imovine koja potiče od kriminalne djelatnosti (a koji se ne temelje na sporazumima o priznanju krivice) još uvijek nisu dovoljno opipljivi**. Iako se **finansijske istrage** sada pokreću u ranijim fazama krivičnih istraga u odnosu na prethodni period, Evropska komisija konstatuje da se **još uvijek ne pokreću sistematski u svim slučajevima korupcije**.⁵⁶

Dalje, kada se sagledaju podaci o broju prijavljenih djela teškog i organizovanog kriminala i korupcije, sa brojem istraga, odnosno optuženja, jasno je da **mnogi slučajevi ostaju izvan onoga što su predmeti u radu SDT-a**. Sa druge strane, značajan broj slučajeva SDT-a koji se odnose na **ozbiljna krivična djela okončan je sporazumnim priznanjem krivice** (od 19 pravosnažnih presuda za organizovani kriminal; 17 se temelji na sporazumu o priznanju krivice), a kod moguće procjene da će se tako prevazići problemi u pogledu pribavljanja dokaza i ubrzati donošenje odluke, te omogućiti oduzimanje barem dijela imovine stečene na kriminalan način.⁵⁷

Ilustracija slučaja „Marović“

Među dosadašnjim nagodbama koje su izazvale pažnju javnosti,⁵⁸ izdvaja se sporazum o priznanju krivice zaključen sa **tzv. budvanskom kriminalnom organizacijom** (u javnosti poznatiji kao slučaj „Marović“), koji je obuhvatio 8 korupcionaških afera, sa procijenjenom štetom od preko 45 milona eura. Krivična istraga protiv Svetozara Marovića i drugih lica, članova kriminalne grupe koju je on formirao, pokrenuta je 13. avgusta 2015. godine. Nakon pritvaranja Marovića, inicirano je zaključivanje prvog od dva sporazuma koje je Marović zaključio sa SDT-om. Pored Marovića, sporazume o priznanju krivice zaključilo je još 12 lica, obuhvaćenih takozvanom budvanskom korupcionaškom aferom.

Prvi sporazum sa SDT-om je zaključen 16. juna 2016. godine, kada je za najteži oblik krivičnog djela zloupotreba službenog položaja izvršenog na organizovan način i u produženom trajanju, kao i za najteži oblik krivičnog djela prevara, takođe izvršenog na organizovan način i u produženom trajanju (za koje zakon propisuje mogućnost strožijeg kažnjavanja, odnosno izricanje kazne zatvora do dvadeset godina), sporazumom predložena jedinstvena kazna zatvora od jedne godine i deset mjeseci, kao i novčana kazna u iznosu od 50 hiljada eura (bez obzira što je samom optužnicom Maroviću i saoptuženima bilo stavljeno na teret da su izvršenjem više krivičnih djela

⁵⁵ <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=720994&datum=2019-11-13>

⁵⁶ Radni dokument Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24, novembar 2019. godine, op.cit. str. 7.

⁵⁷ U toku je istraga u slučaju navodnog pokušaja podmićivanja tužilaštva, koji uključuje visoke zvaničnike Državnog tužilaštva, prije svega Vrhovnog državnog tužioca i sekretara VDT-a. Vrhovni državni tužilac, Ivica Stanković, je saslušan u svojstvu svjedoka na okolnosti koji se tiču radnji koje se stavljaju na teret bivšem sekretaru VDT-a, Nenadu Vujoševiću, navodnom članu organizovane kriminalne grupe koju je po navodima optužnice osnovao i vodio Duško Knežević, a protiv kojeg je pokrenuta i finansijska istraga <https://portalanalitika.me/clanak/345581/sekretar-vdt-a-osumnjicen-da-je-dio-knezeviceve-kriminalne-grupe>

⁵⁸ Takođe, treba pomenuti i slučaj direktora JP Morsko dobro, **Rajka Barovića**, koji je pristao da uplati 7.000 eura u dobrotvorne svrhe, a da ga zauzvrat Specijalno tužilaštvo ne bi gonilo zbog nezakonitog davanja plaža u zakup. Poznata je i nagodba tužilaštva sa kontroverznim biznismenom sa Kosova **Naserom Keljendijem** koji je uplatio u dobrotvorne svrhe 10.000 eura, a tužilaštvo je zauzvrat odustalo od krivičnog gonjenja zbog nelegalne gradnje hotela u Ulcinju.

pribavili protivpravnu korist u iznosu od 19 miliona eura). U ovom slučaju, Opština Budva je pretrpjela štetu koja je procijenjena na iznos od preko 11 miliona eura, ali je istaknutim imovinsko-pravnim zahtjevom tražila samo isplatu milion eura na račun pričinjene štete.

Marović je već dan nakon zaključenja sporazuma pušten iz pritvora, a 18. juna 2016. godine je napustio teritoriju Crne Gore. Prema dostupnim informacijama, nalazi se u Republici Srbiji i u toku su aktivnosti koje vode nadležni organi u pogledu njegove ekstradicije Crnoj Gori, ali bez vidljivih pomaka.⁵⁹

Sud je presudom od 12. oktobra prihvatio prvi sporazum zaključen sa Marovićem, cijeneći, kao olakšavajuću okolnost to što je Marović otac (iako punoljetne djece), od kojih je jedno (njegov sin, Miloš Marović) bilo procesuirano zbog članstva u kriminalnoj organizaciji koju je, prema navodima optužnice, osnovao njegov otac.

Drugi sporazum o priznanju krivice je zaključen 9. jula 2016. godine (sudska presuda je donijeta u oktobru iste godine). Konačna kazna Maroviću za sva krivična djela u oba postupka, po pravilima koja važe za tzv. spajanje kazni, je 45 mjeseci zatvora i 100.000 eura.

Sporazumi koji su zaključeni sa Svetozarom Marovićem su problematični sa više aspekata. Optužnicom je Maroviću i saoptuženima stavljeno na teret da su izvršenjem navedenih krivičnih djela pribavili materijalnu korist u iznosu od 19 miliona eura, odnosno 25 miliona eura, ali nije jasno na koji način je sud u svojim presudama cijenio činjenicu da ovi iznosi višestruko prevazilaze zakonski kvalifikatorni limit za najteži oblik krivičnog djela zloupotreba službenog položaja i prevara, kao ni činjenicu da su navedena djela vršena u dužem vremenskom periodu, što ukazuje na perzistentnost u sprovođenju kriminalnih radnji. Iako je kriminalna organizacija Marovića osumnjičena za nekoliko afera, na osnovu kojih je prema drugoj presudi suda pribavljena korist od čak 25 miliona eura, Marović je obavezan na plaćanje novčane kazne od samo 100 000 eura.

Konačno, javnost nije dobila satisfakciju zbog ovakvog okončanja navedene afere ni zbog izostanka potpunog i nedvosmisleno izraženog priznanja Marovića da je izvršio krivična djela koja su mu stavljena na teret. Naime, čitavim nizom konfuznih i dvosmislenih izjava, Marović je navodio da je tokom postupka istrage bio u konstantnom strahu, koji je navodno osjećao zbog sebe i zbog članova svoje porodice, što dovodi u pitanje obezbjeđivanje slobodnog i dobrovoljnog priznanja krivice, kao jednog od preduslova za zaključivanje sporazuma o priznanju krivice.⁶⁰

59 U aprilu 2019. godine Crna Gora je uputila službeni zahtjev za izručenje Marovića, <https://www.vijesti.me/vijesti/politika/pazin-u-beogradu-insistirao-da-svetozar-marovic-bude-izrucen-crnoj-gori>, <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/prihvacen-durdicev-sporazum-o-priznanju-krivice>

60 <http://www.mans.co.me/stvoreni-uslovi-za-raskid-sporazuma-sa-marovicem/>

V NALAZI MONITORINGA SUĐENJA

Kako je navedeno u uvodnom dijelu Izvještaja, Pravni tim CeMI-ja je u protekle tri godine intenzivno pratio suđenja pred crnogorskim sudovima. Ukupan broj praćenih predmeta je 642. U odnosu na institute sporazumnog priznanja krivice, u navedenom periodu je **izvršen uvid u spise predmeta u 12 osnovnih sudova** (Plav, Berane, Kolašin, Rožaje, Bijelo Polje, Danilovgrad, Nikšić, Podgorica, Bar, Ulcinj, Herceg Novi i Kotor) i u **Višem sudu u Bijelom Polju i Višem sudu u Podgorici**.

Napominjemo da prilikom monitoringa Pravni tim nije analizirao sporazume o priznanju krivice u **osnovnim sudovima u Beranama, Žabljaku i Kolašinu s obzirom na to da nam nisu bili dostavljeni na uvid predmeti ove vrste**. Ukupan broj sporazuma o priznanju krivice u spisima praćenih predmeta je 134.

Tabela 4: Pregled praćenih predmeta i sporazuma o priznanju krivice po sudovima u izvještajnom periodu

Sud	Broj praćenih predmeta	Broj sporazuma u spisima praćenih predmeta
OS Plav	9	3
OS Berane	30	0
OS Kolašin	18	0
OS Rožaje	21	1
OS Bijelo Polje	31	21
OS Danilovgrad	5	4
OS Nikšić	42	6
VS Bijelo Polje	41	7
OS Podgorica	49	48
OS Bar	29	5
OS Ulcinj	30	3
OS Pljevlja	30	1
OS Žabljak	20	0
OS Cetinje	30	5
OS Herceg Novi	30	5
OS Kotor	30	2
VS Podgorica	47	23
Ukupno	492	134

Od **134** analiziranih sporazuma, njih **5** je zaključeno u 2016-oj, **10** u 2017-oj, **25** u 2019-oj i **94** u 2019-oj.

Tabela 5: Pregled praćenih sporazuma o priznanju krivice po sudovima u odnosu na godinu zaključenja sporazuma

Vremenski okvir zaključenih sporazuma o priznanju krivice					
Sud	Godina				Ukupno
	2016	2017	2018	2019	
OS Bar	2	2		1	5
OS Bijelo Polje			2	19	21
OS Cetinje	1	1	1	2	5
OS Danilovgrad				4	4
OS Herceg Novi				5	5
OS Kotor				2	2
OS Nikšić				6	6
OS Plav		2		1	3
OS Pljevlja				1	1
OS Podgorica			8	40	48
OS Rožaje			1		1
OS Ulcinj	1			2	3
VS Bijelo Polje			5	2	7
VS Podgorica	1	5	8	9	23
Ukupno	5	10	25	94	134

Predlog, odnosno zaključenje sporazuma o priznanju krivice je inicirano je od strane **tužilaštva** u **30** predmeta, odnosno **22,39%**, dok je inicijativa od strane **okrivljenog** ili **njegovog branioca** potekla u **104** predmeta, odnosno **77,61%**.

Tabela 6: Pregled sporazuma o priznanju krivice po sudovima u odnosu na inicijativu za zaključenje sporazuma

Sud	Inicijativa za zaključenje			
	Tužilac	%	Okrivljeni	%
OS Plav	1	33.33%	2	66.67%
OS Berane				
OS Kolašin				
OS Rožaje			1	100.00%
OS Bijelo Polje	17	80.95%	4	19.05%
OS Danilovgrad			4	100.00%
OS Nikšić	1	16.67%	5	83.33%

VS Bijelo Polje			7	100.00%
OS Podgorica	7	14.58%	41	85.42%
OS Bar	1		4	80.00%
OS Ulcinj	1	33.33%	2	66.67%
OS Pljevlja			1	100.00%
OS Žabljak				
OS Cetinje			5	100.00%
OS Herceg Novi			5	100.00%
OS Kotor			2	100.00%
VS Podgorica	2	8.70%	21	91.30%
Ukupno	30	22.39%	104	77.61%

Sporazumi su najčešće zaključivani u odnosu na sljedeća krivična djela: *Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga* (član 300 KZ) – **24**, *Nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija* (član 403 KZ) – **22**, *Nedozvoljena trgovina* (član 284 KZ) – **9**, zatim *Falsifikovanje isprave* (čl. 412 KZ) – **7**; *Nasilničko ponašanje* (član 339) – **7** i teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja (član 348) – **7**.

Evidentiran je i 1 slučaj zaključivanja sporazuma za *Nedozvoljene polne radnje i obljuba sa djetetom* (čl. 208 i čl. 206 KZ) pred Osnovnim sudom u Podgorici, kao i za *Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici* (čl. 220 KZ) – 1 sporazum je zaključen pred Osnovnim sudom u Bijelom Polju, a druga 2 pred Osnovnim sudom u Podgorici.

Tabela 7: Pregled sporazuma o priznanju krivice po sudovima u odnosu na krivična djela za koja su isti zaključeni

Krivično djelo	Član KZ	Broj zaključenih sporazuma														Ukupno
		OS DG	OS NK	OS BR	OS BP	OS HN	OS KT	OS PL	OS CT	OS PG	OS RŽ	OS UL	OS PV	VS PG	VS BP	
Nasilničko ponašanje	339		1	1		1				4						7
Nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija	403	1		4	3	1	1	2		9				1		22
Krijumčarenje	265				1											1
Omogućavanje uživanja opojnih droga	301				1											1
Navođenje na ovjeravanje neistinitog sadržaja	415				3								1			4
Vanbračna zajednica sa maloljetnikom	216				1											1
Učestvovanje u tuči	153				1											1
Krađa	239				1				2	2						5

Falsifikovanje isprave	412				1			1		4		1				7
Nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici	220				1					2						3
Sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje	375				1											1
Zloupotreba službenog položaja	416		1		1											2
Nedozvoljena trgovina	284				4					4	1					9
Oduzimanje vozila	248				1											1
Zloupotreba položaja u privrednom poslovanju	272				1											1
Iznuđivanje iskaza	166					1				1						2
Utaja poreza i doprinosa	264					1										1
Ugrožavanje javnog saobraćaja	399					1				1						2
Razbojništvo	242						1			2						3
Teška krađa	240									4						4
Nedozvoljene polne radnje	208									1						1
Neovlašćeno iskorišćavanje autorskog djela ili predmeta srodnog prava	234									1						1
Teška tjelesna povreda	151									3						3
Nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi	405									1		1				2
Razbojnička krađa	241									1						1
Teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja	348		2							3				2		7
Kriminalno udruživanje	401									1						1
Laka tjelesna povreda	152	1								3						4
Ugrožavanje sigurnosti	168											1				1

Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga	300													17	7	24
Pronevjera	420	1														1
Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti	376	1	1					1	1							4
Falsifikovanje službene isprave	414		1													1
Nezakonit ribolov	326							1								1
Ubistvo u pokušaju	143												1			1
Teško ubistvo u pokušaju	144												2			2
Teško djelo protiv opšte sigurnosti	338							1								1
UKUPNO		4	6	4	21	5	2	3	5	48	1	3	1	23	7	134

Broj sporazuma o priznanju krivice koji su zaključeni **prije** podizanja optužnice, odnosno podnošenja optužnog predloga je **27**, odnosno **20,15%**. Broj sporazuma o priznanju krivice koji su zaključeni **nakon** podizanja optužnice, odnosno podnošenja optužnog predloga je **92**, odnosno **68,66%**. Broj sporazuma o priznanju krivice koji su zaključeni **istog dana** kada je podignuta optužnica je **15**, odnosno **11,19%**.

Tabela 8: Pregled sporazuma o priznanju krivice po sudovima u odnosu na vrijeme zaključenja

Sud	Vrijeme predloga/zaključenja sporazuma (prije ili nakon optužnice/predloga)					
	Prije	%	Nakon	%	Istog dana	%
OS Plav	1	33.33%	2	66.67%		
OS Berane						
OS Kolašin						
OS Rožaje	1	100.00%				
OS Bijelo Polje	9	42.86%	1	4.76%	11	52.38%
OS Danilovgrad	2	50.00%	2	50.00%		
OS Nikšić	2	33.33%	3	50.00%	1	16.67%
VS Bijelo Polje	2	28.57%	5	71.43%		
OS Podgorica	1	2.08%	47	97.92%		
OS Bar	3	60.00%			2	40.00%
OS Ulcinj			2	66.67%	1	33.33%

OS Pljevlja	1	100.00%				
OS Žabljak						
OS Cetinje	3	60.00%	2	40.00%		
OS Herceg Novi	2	40.00%	3	60.00%		
OS Kotor			2	100.00%		
VS Podgorica			23	100.00%		
Ukupno	27	20.15%	92	68.66%	15	11.19%

Sporazumom o priznanju krivice je izrečeno **69** kazni zatvora, **17** novčanih kazni u ukupnom iznosu od **94,146.02 EUR**, dok je kazna rada u javnom interesu izrečena **11** puta. Izrečene su **42 mjere upozorenja**, i to: **41** uslovna osuda i **1** sudska opomena i **43** mjere bezbjednosti.

Tabela 9: Pregled sporazuma o priznanju krivice po sudovima u odnosu na sankcije koje su izrečene

Sud	Broj sporazuma	Kazne				Mjere upozorenja		Mjere bezbjednosti
		Kazna zatvora	Novčana kazna Izrečeno	Ukupan iznos	Kazna rada u javnom interesu	Uslovna osuda	Sudska opomena	
OS Plav	3	2	1	€ 1,000.00				2
OS Berane	0							
OS Kolašin	0							
OS Rožaje	1					1		
OS Bijelo Polje	21	4	1	€ 1,000.00	1	14	1	9
OS Danilovgrad	4				2	1		1
OS Nikšić	6	2				2		
VS Bijelo Polje	7	7						3
OS Podgorica	48	26	3	€ 4,645.00	6	14		14
OS Bar	5					5		2
OS Ulcinj	3	1	2	€ 5,500.00				1
OS Pljevlja	1					1		
OS Žabljak	0							
OS Cetinje	5	2	2	€ 1,243.86	1			
OS Herceg Novi	5	1	2	€ 40,007.16		3		1
OS Kotor	2	1			1			
VS Podgorica	23	23	6	€ 40,750.00				10
Ukupno	134	69	17	€ 94,146.02	11	41	1	43

Tabela 10: Pregled sporazuma o priznanju krivice po sudovima u odnosu na izrečenu sankciju

Sud	Mjere bezbjednosti	Troškovi postupka	Imovinsko pravni zahtjev oštećenog	Iznos dodijeljen na osnovu imovinsko pravnog zahtjeva	Povraćaj imovinske koristi stečene izvršenjem krivičnog djela	Druge obaveze (čl. 272/1 ZKP)
OS Plav	2	€ 554.00				2
OS Berane						
OS Kolašin						
OS Rožaje					1	1
OS Bijelo Polje	9	€ 4,371.25			1	3
OS Danilovgrad	1	€ 991.50				
OS Nikšić		€ 1,211.50				2
VS Bijelo Polje	3	€ 7,286.50				
OS Podgorica	14	€ 6,174.69	3	€ 1,534.94	1	2
OS Bar	2	€ 90.00				
OS Ulcinj	1	€ 583.50				
OS Pljevlja		€ 27.50				
OS Žabljak						
OS Cetinje		€ 512.50				
OS Herceg Novi	1	€ 512.75				
OS Kotor						
VS Podgorica	10	€ 9,288.27				2
Ukupno	43	€ 31,603.96	3	€ 1,534.94	3	12

Ukupni **troškovi postupka** u slučajevima gdje je postignut sporazum o priznanju krivice iznosi **31,603.96 EUR**. Zabilježena su i **3** imovinsko-pravna zahtjeva oštećenog u ukupnom iznosu od **1,534.94 EUR**, kao i **3** slučaja povraćaja imovinske koristi stečene izvršenjem krivičnog djela, dok su obaveze predviđene članom 272 st.1 ZKP-a izrečene **12** puta.

VI PREDNOSTI I NEDOSTACI PRIMJENE SPORAZUMA O PRIZNANJU KRIVICE - KOLIKO JE INSTITUT SPORAZUMNOG PRIZNANJA KRIVICE U CRNOJ GORI PRAVIČAN I EFIKASAN PUT OKONČANJA KRIVIČNIH PROCESA?

Zaključenje sporazuma o priznanju krivice ima sve veći uticaj na praksu pravosudnih institucija u Crnoj Gori, iz razloga koji su opravdano vezani za povećanje efikasnosti krivičnog postupka, brže rješavanje predmeta i smanjenje troškova, pod uslovom da je procedura sprovedena u skladu sa zakonom i da se kazne kreću u rasponu koji zakon određuje.

Iz uporedne prakse se može vidjeti da primjena ovog instituta, zbog njegove *sui generis* prirode, može nametnuti i **određene pravne dileme**. Iako crnogorski pravni okvir zabranjuje korišćenje priznanja datog u okviru sporazuma o priznanju krivice u slučaju njegovog odbacivanja, izazovi se mogu pojaviti u praksi, u vezi sa korištenjem sporazuma kao dokaza u krivičnom postupku protiv saučesnika, iako je jasno da dokaz eventualno može biti sporazum o priznanju krivičnog djela, a ne presuda koja je na osnovu tog sporazuma donijeta.

Dalje, u situaciji kada državni tužilac okrivljenom stavlja na teret više krivičnih djela, predmet sporazuma može biti odustajanje od krivičnog gonjenja za neka od njih. Ako se sporazum o priznanju krivičnog djela zaključi prije potvrđivanja optužnice, a sastavni dio sporazuma je odustajanje tužioca od krivičnog gonjenja za krivična djela koja nijesu obuhvaćena sporazumom, logično bi bilo da se ta djela ne nađu u optužnici. Međutim, tada okrivljenog ne bi štitilo pravilo *ne bis in idem* (zabrana ponovnog suđenja propisana članom 6 ZKP-a), po kojem nikome ne može biti ponovo suđeno za krivično djelo za koje je pravosnažnom odlukom osuđen ili oslobođen optužbe, jer u tom slučaju nema sudske odluke o krivičnom djelu od kojeg se odustalo. To praktično znači da bi tužilac mogao, nakon pravosnažne presude donijete na osnovu sporazuma, da ponovo pokrene postupak za djela od kojih je u sklopu sporazuma o priznanju krivice odustao.

Kako bi se spriječila različita tumačenja u praksi, bilo bi uputno da okrivljeni, odnosno njegov branilac zahtijevaju da djela od kojih tužilac odustaje budu jasno navedena u dispozitivu optužnice, a da tužilac tek na ročištu na kome se odlučuje o prihvatanju sporazuma od njih odustane. Tada bi sud bio obavezan da u odnosu na ta krivična djela donese odbijajuću presudu. Takođe, u odnosu na eventualne pravne dileme, treba konsultovati uporednopravna rješenja koja su svoju potvrdu i provjeru dobila kroz dužu praktičnu primjenu, ali i jurisprudenciju Evropskog suda za ljudska prava.

Iz dosadašnjeg dijela Izvještaja se može zaključiti da su **primarni izazovi** u primjeni sporazuma o priznanju krivice vezani za **opseg krivičnih djela na koja se ovaj institut odnosi, kao i na pitanje kaznene politike**. Naime, **sporazume o priznanju krivice ne bi trebalo zaključivati za teška krivična djela** (poput organizovanog kriminala, visoke korupcije, trgovine drogom, oružjem i ljudima) **što je moguće shodno važećem zakonodavstvu**.⁶¹ Osim toga, Krivičnim zakonikom Crne Gore bi trebalo **jasno propisati uslove za smanjenje kazne u određenim granicama, u slučaju sporazuma o priznanju krivice**, kako bi se postigla koherentnija kaznena politika.

Posmatrajući period od 2010. do 2019. godine, te broj zaključenih i od strane sudova prihvaćenih sporazuma o priznanju krivice, evidentno je da je **broj sporazuma na nivou svih tužilaštava i sudova u konstantnom porastu**. Svi osnovni sudovi, osim suda u Pljevljima imaju zaključene sporazume o priznanju krivice.

U 2018. godini je pred osnovnim sudovima meritorno riješeno **2192** prvostepenih krivičnih predmeta od 3322 koliko je primljeno na početku 2018. godine, dok je na nivou osnovnih sudova zaključeno 195 sporazuma o priznanju krivice. Ovi podaci navode na zaključak da, uprkos **vidnom napretku u posljednje tri godine** u pogledu broja zaključenih sporazuma, ovakav modalitet rješavanja predmeta još uvijek **čini mali procenat (5,86%) u odnosu na ukupan broj okončanih krivičnih postupaka** pred osnovnim sudovima.⁶²

Najveći broj sporazuma se zaključuje pred Osnovnim sudom u Podgorici, kao i pred Višim sudom u Podgorici čije Specijalno odjeljenje ima isključivu stvarnu i teritorijalnu nadležnost u predmetima organizovanog kriminala, visoke korupcije, pranja novca i ratnih zločina u Crnoj Gori. Primjena sporazuma o priznanju krivice je **najrazvijenija na nivou SDT-a**, ali je povezana sa brojnim **izazovima** vezanim za visinu i vrstu izrečenih sankcija i iznos oduzete imovinske koristi pribavljene kriminalnom djelatnošću.

Finansijski efekti sporazuma su prisutni, ali je i dalje **upitno u kojoj mjeri je njihovo zaključivanje doprinijelo ostvarenju boljih rezultata u finansijskim istragama** čiji dometi su u slučajevima tzv. visoke korupcije ostali izuzetno skromni, u odnosu na pretpostavljene (ali ne i dokazane) prihode ostvarene kriminalnom djelatnošću. U okviru 298 sporazuma zaključenih 2018. godine, izrečene su novčane kazne u iznosu od 121 040 eura; nije bilo oduzete imovinske koristi; dok je u humanitarne svrhe uplaćeno 207 500 eura, a po osnovu naknade oštećenom samo 28 244,60 eura.

Na osnovu sprovedenog istraživanja i nalaza monitoringa suđenja, mogu se iznijeti sljedeći zaključci:

- 1. Sporazumi o priznanju krivice se zaključuju za krivična djela koja bi, imajući u vidu način izvršenja i/ili posljedice, ne bi trebalo da budu predmet sporazuma** (visoka korupcija, seksualni delikti, itd.) **ili bi trebalo da to bude rijetka praksa opravdana okolnostima svakog konkretnog slučaja.**

U toku monitoringa suđenja je evidentiran i **1 slučaj zaključivanja sporazuma za Nedozvoljene polne radnje i obluba sa djetetom** (čl. 208 i čl. 206 KZ) pred Osnovnim sudom u Podgorici. Evidentirana su i 3 sporazuma za **nasilje u porodici/porodičnoj zajednici** (čl. 220 KZ), koje je bilo predmet kritike u Izvještaju CeMI-ja iz 2016. godine. Jedan sporazum je zaključen pred Osnovnim sudom u Bijelom Polju, a druga dva pred Osnovnim sudom u Podgorici.

- 2. Okrivljeni i branioci se u visokom procentu (77,61% na nivou posmatranih sudskih postupaka) javljaju kao inicijatori za zaključenje sporazuma o priznanju krivice.**

Rezultati monitoringa suđenja pokazuju da se u odnosu na 104 zaključena sporazuma o priznanju krivice, u **77,61%** inicijativa je potekla od okrivljenog, odnosno njegovog branioca. Potrebno je raditi na **proaktivnijem pristupu predstavnika državnog tužilaštva** u pogledu predlaganja sporazuma o priznanju krivice, u svim situacijama kada su za to

⁶¹ Ranije je Glavni specijalni tužilac, Milivoje Katnić najavio da tužilaštvo više neće potpisivati sporazume o priznanju krivice s pojedincima optuženim za utaju poreza, naglasivši da će zahtijevati strože kazne za takva krivična djela, <https://www.aktuelno.me/crna-gora/sdt-katnic-nije-izjavio-da-nece-biti-zakljucivanja-sporazuma-o-priznanju-krivice/>

⁶² Str. 77

ispunjeni zakonski uslovi i kada se procijeni da bi se tako najefikasnije okončao krivični postupak. Time će se doprinijeti izgradnji nacionalne prakse u pogledu primjene ovog instituta.

3. ZKP jasno propisuje da sporazum mora da bude u skladu sa interesima pravičnosti i da sankcija mora odgovorati svrsi zbog koje je izrečena. Sudovi bi u praksi trebalo da se drže **restruktivnijeg tumačenja ove odredbe** u smislu odbijanja sporazuma **uvijek kada je predložena kazna nesrazmjerna prirodi i težini djela**, uprkos tome što se kreće u okvirima zakonskog raspona.

Odredbe ZKP-a propisuju aktivnu ulogu suda pri odlučivanju o predloženim sporazumima o priznanju krivice. Čl. 302 ZKP-a, stav 8 propisuje da se odluka o prihvatanju sporazuma o priznanju krivice može donijeti ako je „**sporazum u skladu s interesima pravičnosti i sankcija služi svrsi kojom su izrečene kaznene sankcije.**“ To praktično znači da sud ima obavezu da provjeri (suštinski, ne samo formalno) sve zakonom propisane uslove za zaključenje sporazuma na strani osumnjičenog/optuženog, kao i da provjeri da li takvo priznanje odgovara stvarnom, te da u slučaju neispunjavanja jednog ili više uslova donese rješenje kojim se sporazum o priznanju odbija.

U praksi je, pak, uloga sudova više formalne prirode. Podaci pokazuju da **sudovi u veoma visokom procentu potvrđuju sporazume**. Monitoring suđenja je pokazao da je od 134 sporazuma u okviru 642 praćenih predmeta, odbijen samo 1 predlog sporazuma. Prema izvještaju Tužilačkog savjeta za 2018. godine, na nivou SDT-a su odbijena 3 predloga sporazuma.⁶³ Presude **ne sadrže valjana obrazloženja u pogledu težine posljedica izvršenih krivičnih djela i visine pričinjene štete u odnosu na predloženu kaznu**.

Ilustracije radi, u pomenutom predmetu broj K 721/18 (Krivično djelo nedozvoljene polne radnje u sticaju sa obljubom sa djetetom, član 208) pred Osnovnim sudom u Podgorici optuženi E.M. zaključuje sporazum o priznanju krivice sa Osnovnim državnim tužiocem koji je sudija prihvatio i na osnovu kojeg je on osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca. U obrazloženju presude, a povodom sankcije, navodi se: *“Odlučujući o visini krivične sankcije iz Sporazuma o priznanju krivice zaključenog između stranaka i branioca okrivljenog, Ovaj sud je našao da je predlog stranaka u vezi sa osudom okrivljenog E. M. prihvatljiv, u skladu sa interesima pravičnosti, da predmetnim sporazumom nijesu povrijeđena prava oštećenog, pa po nalaženju Ovog suda, kazna zatvora kao u izreci presude, odgovara svrsi kažnjavanja iz čl. 32 Krivičnog zakonika Crne Gore, a u okviru opšte svrhe izricanja krivičnih sankcija iz čl. 4 st. 2 Krivičnog zakonika Crne Gore”*. **U pomenutom obrazloženju parafriziraju se uslovi iz člana 302 ZKP** koji se odnose na sporazum o priznanju krivice, ali se ne objašnjava da li su i na koji način su ti uslovi ispunjeni.

Osim toga, iako krajnju odluku o pravnoj valjanosti sporazuma o priznanju krivice donosi sud, **proces pregovaranja i zaključenja sporazuma treba da bude savjestan**, u pogledu elemenata sporazuma o priznanju krivice. S tim u vezi treba napomenuti da **državni tužilac nema apsolutnu slobodu pregovaranja** (opštu, a ni u pogledu pojedinačnih pitanja), već mora cijeliti okolnosti slučaja i obrazložiti svoj postupak, kao što čini u slučaju svake druge odluke koja se zasniva na principu cjelishodnosti. To praktično znači da tužilac prilikom iniciranja sporazuma i zaključenja istog treba da vodi računa o vrsti i načinu izvršenja djela, broju preduzetih kriminalnih radnji, ličnosti okrivljenog, njegovim pobudama i drugim relevantnim okolnostima. Takođe, u postupku pregovaranja tužilac može predložiti izricanje blaže kazne, ali je prilikom davanja ovih predloga obavezan da poštuje **opšta pravila za odmjerenje i ublažavanje kazne**, odnosno granice ublažavanja kazne propisane Krivičnim zakonikom Crne Gore, jer bi u suprotnom sporazum bio nezakonit.

4. **Kaznena politika**, koja se reflektuje kroz broj i vrstu izrečenih krivičnih sankcija se generalno percipira kao **blaga i neadekvatna sa stanovišta ispunjavanja ciljeva generalne i specijalne prevencije. Nije postignut odgovarajući balans između učinjenih krivičnih djela i izrečenih sankcija.**

⁶³ 1 predlog za krivično djelo zloupotreba ovlaštenja u privredi I 2 za krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije.

U Crnoj Gori **još uvijek nije razvijena predvidljiva sudska praksa u pogledu primjene sporazuma o priznanju krivice**, kako je prethodno konstatovano u Izvještaju CeMI-ja iz 2016.⁶⁴

U slučaju Marović, sporazumi se zaključeni **sa organizatorom kriminalne organizacije, za krivično djelo zloupotrebe službenog položaja** (uključujući i za najteži oblik ovog krivičnog djela) i **krivično djelo prevare**. U prvom sporazumu, dogovorena kazna zatvora je ispod zakonskog minimuma (godina i deset mjeseci).

Sporazumi su zaključivani i kod **produženih krivičnih djela, u predmetima u kojima se radilo o više istih ili istovrsnih krivičnih djela, a za koja Krivični zakonik propisuje mogućnost restriktivnijeg kažnjavanja**, odnosno dvostruku mjeru zakonom propisane kazne (kod najtežeg oblika zloupotrebe službenog položaja i do 20 godina zatvora).⁶⁵

Kod ovih sporazuma je izostalo valjano obrazloženje, iz kojeg bi se moglo vidjeti kako je sud cijenio okolnost da je u pitanju produženo krivično djelo, te kako je došao do zaključka da je sporazum zaključen u skladu sa interesima pravičnosti i da dogovorena kazna odgovara svrsi kažnjavanja, već se samo navodi da je dogovorena kazna prihvatljiva, da je u skladu sa interesima pravičnosti, te da je i izrečena u skladu sa odredbama Krivičnog zakonika i odgovara svrsi zbog koje je izrečena.⁶⁶

Ilustracije radi, u predmetu broj 26/19 (Teško ubistvo u pokušaju, član 144) pred Višim sudom u Podgorici optuženi J. T. je ranije osuđivan i to: presudom Osnovnog suda u Kotoru, zbog krivičnog djela krađa u produženom trajanju na tri mjeseca zatvora, uslovno na dvije godine, presudama Osnovnog suda Cetinje zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti na kaznu zatvora u trajanju od 3 mjeseca uslovno na jednu godinu, zbog krivičnog djela zlostavljanje i mučenje na novčanu kaznu u iznosu od 600eura, zbog krivičnog djela nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija na rad u javnom interesu od 365 časova, presudom Osnovnog suda Cetinje zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti na kaznu zatvora u trajanju od 30 dana, i presudom Višeg suda u Podgorici zbog krivičnog djela ubistvo u pokušaju u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 2 godine i 6 mjeseci. Viši državni tužilac je sklopio sporazum o priznanju krivice sa optuženim, a Viši sud potvrdio čime je optuženom određena kazna zatvora u trajanju od četiri godine i šest mjeseci. U ovom slučaju vijeće Višeg suda je cijnilo da su razlozi za ublažavanje kazne to što se jedan od oštećenih nije pridružio krivičnom gonjenju optuženog, kao i to što je djelo ostalo u pokušaju. **S obzirom na prirodu krivičnog djela, kao i na broj pravosnažnih sudskih odluka kojima je optuženi ranije osuđivan**, u ovom slučaju je bilo **neophodno bolje obrazložiti ublažavanje kazne do kojeg je došlo**.

Prema ocjeni Pravnog tima CeMI-ja, ovakva kaznena politika je rezultat **ekstenzivnog korišćenja uslovne osude, odnosno neadekvatne (široke) primjene instituta ublažavanja kazne**,⁶⁷ koji posmatrano sa stanovišta generalne prevencije, može dovesti u pitanje samu svrhu kažnjavanja. Osim toga, percepcija kaznene politike kao blage i neadekvatne, može dovesti i do društvene osude, odnosno do toga da se sporazumi doživljavaju kao neka vrsta *privilegije* okrivljenih, posebno ako su u pitanju politički eksponirana lica (ili lica koja su to ranije bila). U takvim slučajevima, nezadovoljstvo javnosti se najčešće usmjerava prema tužiocu.

Ovo posebno važi za sisteme u kojima je važio inkvizitorski sistem u kojem je tužilac insistirao na najstrožoj kazni za optuženog. Potrebno je vrijeme da se javnost upozna sa svim efektima ovog instituta i da razumije njegove prednosti, što je moguće samo

64 U sistemima koji poznaju institut sporazuma o priznanju krivice, postoji ustaljena praksa vođenja tablica kaznene politike – uputstava koji omogućavaju učiniocu krivičnog djela da predvidi kaznu koja mu u konkretnom slučaju može biti izrečena, te se čini da bi razvoj slične metodologije mogao biti od koristi pravosudnim institucijama u Crnoj Gori.

65 Citirano prema izvještaju: *Pravosuđe i borba protiv korupcije - Iza statistike, Analiza pravnog okvira i pravosnažnih sudskih odluka*, Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS), str. 73 – 75, <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2018/12/IZA-STATISTIKE4.pdf>

66 *Ibid*, str. 77.

67 Činjenica da je počinilac krivičnog djela “otac djece” se gotovo redovno koristi pri izračunavanju kazne zatvora, dok se to što su krivična djela učinjena od strane javnih funkcionera ne uzima u obzir u dovoljnoj mjeri.

ukoliko je njegova primjena praćena sankcijama kojima se postiže svrha kažnjavanja, a drugi potencijalni počinioci odvraćaju od izvršenja krivičnih djela.

5. Praksa pokazuje **visoku zastupljenost sporazuma o priznanju krivice u radu SDT-a**, kod krivičnih djela organizovanog kriminala i koruptivnih krivičnih djela.

SDT preduzima brojne aktivnosti na polju otkrivanja i procesuiranja počinioca krivičnih djela sa elementima korupcije i organizovanog kriminala. Prema raspoloživim podacima, sporazume o priznanju krivice najčešće su potpisivali predstavnici velike i srednje privrede, kao i lokalni funkcioneri, ali uz konfiskaciju nižih iznosa imovinske koristi u odnosu na visinu pretpostavljene koristi koju su kriminalne organizacije i njihovi članovi stekli kriminalnim aktivnostima, kao i uz izricanje nižih kazni od onih koje se, u pravilu, izriču u sudskom postupku. Na ovaj problem je ukazala i Evropska komisija u nedavno objavljenom *Radnom dokumentu o stanju u poglavljima 23 i 24*, u kojem je navedeno da **kazne, obezbijeđene kroz sporazume o priznanju krivice, podrazumijevaju nekoliko mjeseci zatvora i nekoliko hiljada eura novčane kazne**.⁶⁸

Tako su primjenom ovog instituta okončani neki od najkompleksnijih slučajeva, poput tzv. budvanskog slučaja. To što se mnogi takvi predmeti završavaju u ranoj fazi krivičnog postupka, može negativno uticati na izgradnju još uvijek nedovoljno razvijene sudske prakse u oblasti koruptivnih krivičnih djela, posebno u korelaciji sa **malim brojem pravosnažnih osuđujućih presuda za krivična djela korupcije** na koji je nedavno ukazala Evropska komisija.⁶⁹

6. Zaključeni sporazumi o priznanju krivice se i dalje odnose na **limitiran broj i djelokrug slučajeva** (32 sporazuma su se odnosila samo na 4 predmeta SDT-a).⁷⁰ Dostupni statistički podaci ukazuju na to da su ovi sporazumi **praćeni kaznama i oduzimanjem imovinske koristi koji su nestrazmjerni težini krivičnih djela, te stečenoj imovinskoj koristi lica sa kojima su sporazumi zaključeni**.⁷¹

Na osnovu sporazuma o priznanju krivice, **2018. godine presudom nadležnog suda riješeni su predmeti protiv 298 učinilaca krivičnih djela** (u 2017. godini 240, u 2016. godini 167, u 2015. godini 57 sporazuma), od čega kod osnovnih i viših državnih tužilaštava 255 sporazuma (u 2017. godini 211, u 2016. godini 139, u 2015. godini 53 sporazuma), a kod Specijalnog državnog tužilaštva 43 sporazuma (u 2017. godini 29, u 2016. godini 28 sporazuma, u 2015. godini 4 sporazuma) zbog teških i najtežih krivičnih djela korupcije i organizovanog kriminala. Komparacije radi, u 2018-oj godini, Državnom tužilaštvu je prijavljeno 8.180 punoljetnih učinilaca krivičnih djela (od kojih su odbačene krivične prijave protiv 3.875 lica), dok je optuženo ukupno **3.641 lica** (na nivou SDT-a 126 lica).

Dalje, u krivičnom postupku, na osnovu sporazuma o priznanju krivice, do sada je **oduzeta imovinska korist stečena krivičnim djelom u vrijednosti od 32 miliona 334 hiljade 897 eura**.⁷² Međutim, često se **za osnov pregovaranja se uzima samo ono za šta tužilaštvo tereti okrivljenog**, dok ostatak imovine ostaje „netaknut“, a kod činjenice da utvrđivanje protivpravno stečene imovine prouzrokuje odugovlačenje postupka i odlaganje donošenja presude. Ne sporeći probleme u pogledu prikupljanja dokaza i utvrđivanje imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću, posebno u istragama sa transnacionalnim elementom, **dometi finansijskih istraga u korupcionaškim aferama za koje su zaključeni sporazumi o priznanju krivice su ostali limitirani**, odnosno njima je obuhvaćen tek dio pretpostavljene imovinske koristi koja potiče od kriminalne djelatnosti.

⁶⁸ Radni dokument Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24, novembar 2019. godine, op.cit. str. 7.

⁶⁹ Ibid, str. 7.

⁷⁰ <https://www.cdm.me/hronika/u-sdt-u-nema-predmeta-o-priznanju-i-davanju-mita/>

⁷¹ Supra, Radni dokument Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24, str. 16 i 17.

⁷² <https://kodex.me/clanak/192638/lakovic-draskovic-na-osnovu-sporazuma-o-priznanju-oduzeta-32-miliona-vijedna-imovina>

VII PREPORUKE

Na osnovu navedenih zaključaka, CeMI je definisao preporuke za unaprijeđenje primjene instituta sporazumnog priznanja krivice u okviru postojećeg nacionalnog krivično – pravnog sistema. Preporuke su predstavljene tabelarno, kako bi se omogućilo da se jasnije sagledaju rezultati koji su ostvareni u periodu nakon objavljivanja referentnog izvještaja CeMI-ja iz 2016. godine. Takođe, ukazano je na probleme i izazove koji su i dalje prisutni i/ili u pogledu kojih u protekle tri godine nije ostvaren značajniji napredak.

Tabela 11: Uporedni pregled preporuka 2016 - 2019

Preporuke (2016)	Status	Preporuke (2019)
Neophodno je kontinuirano podsticati primjenu instituta sporazuma o priznanju krivice, kao mehanizma za efikasno okončanje krivičnih postupaka;	Potrebna kontinuirana implementacija	Kontinuirano podsticati primjenu instituta sporazuma o priznanju krivice, posebno na nivou onih sudova kod kojih je uočena skromna primjena ovog instituta, odnosno koji nemaju zaključene sporazume o priznanju krivice;
Uticati na proaktivniji pristup državnog tužilaštva u dijelu predlaganja zaključenja sporazuma o priznanju krivice u svim situacijama kada procijene da bi na taj način mogao najefikasnije biti okončan krivični postupak;	Potrebna kontinuirana implementacija	Intenzivirati aktivnosti na planu podsticanja proaktivnog pristupa državnog tužilaštva u pogledu predlaganja sporazuma o priznanju krivice u svim situacijama kada su za to ispunjeni uslovi
Uvođenje prakse vođenja tablica kaznene politike – uputstva radi stvaranja mogućnosti učiniocu krivičnog djela da predvidi kaznu koja ga u konkretnom slučaju za konkretno učinjeno krivično djelo može sa velikim stepenom izvjesnosti sljedovati nakon sprovedenog sudskog postupka;	Nerealizovano	Inicirati stručne diskusije sa predstavnicima izvršne i sudske vlasti, radi razmatranja mogućnosti eventualnog uvođenja ove prakse kod primjene sporazuma o priznanju krivice

Neophodno je da u svim slučajevima, u kojima se kao predlagač inicijative za zaključenje sporazuma o priznanju krivice pojavljuje branilac okrivljenog ili okrivljeni, tužilac dopusti predlagaču inicijative da istu na zapisnik o pregovaranju odmah iznese i obrazloži, nakon čega bi trebao da slijedi odgovor tužioca i dalji tok pregovora o uslovima pod kojima će sporazum biti zaključen;	Djelimično se realizuje (postoje tužilaštva u kojima praksa pregovaranja još uvijek nije dovoljno vidljiva i na adekvatan način dokumentovana)	Ponovljena preporuka iz 2016. godine
VDT treba da donese smjernice o radnjama u postupku zaključenja sporazuma o priznanju krivice koji će na detaljan način urediti sprovođenje radnji tužilaca u ovom postupku, čime će se uticati na otklanjanje nekonzistentne prakse kada je riječ o radnjama koje tužioci na nivou osnovnih državnih tužilaštava preduzimaju u procesu pregovora o zaključenju sporazuma o priznanju krivice;	Nerealizovano	Izraditi smjernice i procedure za pregovaranje koje će sadržavati i određena uputstva u pogledu predloga sankcija, kako bi se ujednačila kaznena politika ⁷³
Neophodno je unaprijediti transparentnost i obezbijediti pravovremeno objavljivanje zaključenih i potvrđenih sporazuma o priznanju krivice, pogotovo onih u kojima se kao okrivljeni nalaze javni funkcioneri;	Realizuje se (napomena: zbog uspostavljanja jedinstvenog pravosudnog portala nije bilo moguće provjeriti da li su svi zaključeni sporazumi uredno objavljeni)	Dosljedno objavljivati zaključene i potvrđene sporazume o priznanju krivice, pogotovo onih u kojima se kao okrivljeni odnosno osumnjičeni pojavljuju javni funkcioneri;
Praksu Specijalnog tužilaštva u obezbjeđivanju većeg finansijskog uticaja zaključenja sporazuma o priznanju krivice treba dalje da slijede viša i osnovna državna tužilaštva;	Djelimično realizovano (postoje pomaci, ali je iznos novčanih kazni, oduzete imovinske koristi i naknade oštećenom još uvijek nizak na nivou osnovnih i viših državnih tužilaštava)	Ponovljena preporuka iz 2016. godine
Uvesti sistem kontrole namjenskog korišćenja sredstava koje po osnovu sporazuma o priznanju krivice i odloženog krivičnog gonjenja pripadaju javnim ustanovama, fondacijama ili dugim pravnim licima koja obavljaju humanitarnu djelatnost;	Nerealizovano	Ponovljena preporuka iz 2016. godine
Uvesti pravilo da dio sredstava povraćenih kroz sporazume o priznanju krivice, pripada budžetu tužilaštva, koji će biti iskorišćen za jačanje prostornih i tehničkih kapaciteta svih tužilaštava u Crnoj Gori;	Nerealizovano	Organizovati stručne rasprave i konsultacije o mogućnosti uvođenja pravila po kojem bi dio imovinske koristi oduzete kroz sporazume o priznanju krivice bio iskorišćen za jačanje prostornih tehničkih kapaciteta svih tužilaštava u Crnoj Gori;

⁷³ **Smjernice za određivanje kazne (Federal Sentencing Guidelines)** na nivou Sjedinjenih Američkih Država (1987) usvojene sa ciljem da se okončaju veliki dispariteti u izrečenim krivičnim sankcijama, te da se obezbedi da se okrivljenima za ista krivična dela izriču približno iste kazne.

Dio sredstava oduzet po osnovu primjene instituta sporazuma o priznanju krivice i odloženog krivičnog gonjenja kontinuirano koristi za finansiranje Fonda za naknadu štete žrtvama krivičnih djela nasilja, kroz koji će sve žrtve krivičnih djela nasilja imati mogućnost da ostvare naknadu štete u posebnom postupku;	Nerealizovano	Ponovljena preporuka iz 2016. godine
Centar za edukaciju nosilaca pravosudnih funkcija treba da obezbijedi dodatne obuke za sudije, tužioce, branioce o posebnim segmentima krivičnih djela za koja po međunarodnim standardima nije moguće ulaziti u pregovaranja o krivici i druge alternativne načine rješavanja;	Potrebna kontinuirana implementacija	Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu treba da intenzivira obuke za sudije, tužioce, branioce na temu primjene standarda svjetlu Konvencije Savjeta Evrope o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) u pogledu dozvoljenih alternativnih načina rješavanja ovih predmeta
		U izvještajima o radu sudova i državnog tužilaštva pružiti jasne podatke o slučajevima i razlozima odbijanja sporazuma o priznanju krivice
		Amandmanima isključiti primjenu sporazuma o priznanju krivice kod krivičnih djela sa elementima korupcije i za krivična djela organizovanog kriminala. Primjenu načela oportuniteta kod krivičnog gonjenja nasilja u porodici, odnosno porodičnoj zajednici u potpunosti isključiti, kao i kod djela koja se odnose na seksualne delikte učinjene nad maloljetnim licima.
		Sud bi u svakom slučaju odlučivanja o sporazumu o priznanju krivice morao utvrditi i obrazložiti postojanje propisanih uslova, odnosno o njihovoj (ne)ispunjenosti mora dati obrazloženje. Takođe, sud mora obrazložiti da li predložena kazna odgovara težini krivičnog djela i posljedicama koje su okrivljenom stavljene na teret;
		U predmetima organizovanog kriminala, paralelno sa istragama, podnositi predlog za privremeno oduzimanje imovine, odnosno vođenje finansijske istrage o porijeklu imovine i novca, kako bi se spriječilo da okrivljena lica od nezakonito stečene imovine plate svoju kaznu
		Insistirati na većoj zaštiti oštećenog prilikom zaključivanja sporazuma o priznanju krivice; oštećenog obavještavati o toku i ishodu procesa pregovaranja uvijek kada je to moguće;
		Javnosti učiniti dostupnom analizu dosadašnjeg rada u predmetima vezanim sa sporazumima o priznanju krivice koje je tužilaštvo pripremilo 2018. godine; ⁷⁴

BIBLIOGRAFIJA

Krivični zakonik Crne Gore "Službeni list Republike Crne Gore", br. 70/2003, 13/2004 - ispr. i 47/2006 i "Službeni list Crne Gore", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - dr. zakon, 40/2013, 56/2013 - ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 - dr. zakon, 44/2017 i 49/2018

Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni list Crne Gore", br. 057/09 od 18.08.2009, 049/10 od 13.08.2010, 047/14 od 07.11.2014, 002/15 od 16.01.2015, 035/15 od 07.07.2015, 058/15 od 09.10.2015, 028/18 od 27.04.2018)

Zakon o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću („Službeni list Crne Gore", br. 58/15 i 47/19)

Zakon o kaznenom postupku ("Narodne novine" br. 152/08, 76/09, 80/10, 121/10, 91/12–Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 152/08, 76/09, 80/11, 70/17.

Zakon o državnom odvjetništvu ("Narodne novine", br. 67/18)

Godišnji izvještaji o radu Sudskog savjeta i ukupnom stanju u sudstvu za 2016.; 2017. i 2018. godinu

Godišnji izvještaj o radu Tužilačkog savjeta i državnog tužilaštva za 2016.; 2017. i 2018. godinu

Polugodišnji izvještaj Specijalnog državnog tužilaštva, za period 1. januar 2019. – 30. jun 2019. godine

Radni dokument Evropske komisije o stanju u poglavljima 23 i 24, novembar 2019

Pravosuđe i borba protiv korupcije - Iz statistike, Analiza pravnog okvira i pravosnažnih sudskih odluka, Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS), Podgorica, 2018

Izvještaj Crne Gore o Pregled prakse Suda iz 2015., Savjet Evrope – Evropski sud za ljudska prava, Strazbur, februar 2016

Praksa Evropskog suda za ljudska prava

Natsvlishvili i Togonidze protiv Gruzije, predstavka br. 9043/05, presuda od 29. aprila 2014

Dodatna literatura

A. Krstulović, *Primjena kazne na zahtjev stranaka kao mehanizam konsenzualnog stranačkog upravljanja postupkom u talijanskom kaznenom procesnom pravu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 9, broj 2/2002, Zagreb

Mr. sci. Vedran Alidžanović, mr. sci. Elis Musić: *Sporazum o priznanju krivice - procesni i aktivnički izazovi vezani za studiju slučaja*, Pregledni naučni rad, 2012

Ilić P. G. i dr., *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Beograd, 2012

Stanko Bejatović: *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima*, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2013

Prof.dr Momčilo Grubač, prof. dr Tihomir Vasiljević, *Komentar Zakonika o krivičnom postupku – XIII izdanje prema Zakoniku iz 2011. godine*, PROJURIS, Beograd, 2014

Veljko Turanjanin: *Sporazum o priznanju krivice u pravu evropskih zemalja: Primjer Italije*, Institut za uporedno pravo, Strani pravni život, UDK 34, Beograd, 2011

Vanja Bajović, *Odmeravanje kazne i sporazum o priznanju krivičnog dela*, UDK: 343.234/.235 Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu

Primjena instituta sporazuma o priznanju krivice i odloženog krivičnog gonjenja u praksi pravosudnih institucija u Crnoj Gori, Centar za monitoring i istraživanja (CeMI), Podgorica, 2016. godine

